

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2016

Aleš Steklý

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

**Krkonoše, historie Horské služby a záchrany v horách.
Významné osobnosti Horské služby a jejich přínos
společnosti.**

Bakalářská práce

Autor: Aleš Steklý
Studijní program: B 7105 Historické vědy
Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Vedoucí práce: prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.

Hradec Králové, 2016

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: Aleš Steklý

Studium: F11261

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Název bakalářské práce: **Krkonoše, historie Horské služby a záchrany v horách. Významné osobnosti Horské služby a jejich přínos společnosti**

Název bakalářské práce AJ: Giant Mountains, History of Mountain Rescue Service and General Mountain Rescue. Significant Mountain Rescue Service Figures and Their Benefit for Society

Anotace:

BP se bude zabývat prvními záchrannými akcemi a zjištění potřeby horských vůdců v Krkonoších. Popíše první organizované skupiny záchranářů a vznik Horské služby, historii a mezníky Horské služby s jejími významnými osobnostmi. Literatura: Suchl Jan: Akce Horské služby, vteřiny mezi životem a smrtí, Olympia 1970 Kovařík Přemysl: Historie Horské služby v Krkonoších, Ihi Krkonoše, roč. 40, č.1, 2007 Dialogy s pamětníky

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.

Oponent: prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 21.12.2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval (pod vedením vedoucí bakalářské práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

Anotace:

STEKLÝ, Aleš. Krkonoše, historie Horské služby a záchrany v horách. Významné osobnosti Horské služby a jejich přínos společnosti. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016, s. 74. Bakalářská práce.

Tato Bakalářská práce se zabývá počátky záchrany v horách v oblasti Krkonoš. Popisuje v důsledku času měnící se život lidí na horských hřebenech a hledá důvody, proč vyšla najevo potřeba zřídit Horskou službu. Nastiňuje první záchranné akce a při nich působící družstva. Zabývá se vývojem těchto záchranných družstev, na jejichž základě byla ve Špindlerově Mlýně založena organizace Horské služby. Tato práce dále popisuje vývoj a fungování záchranné organizace Horské služby do počátku roku 1975. Zabývá se také lavinovou problematikou v Krkonoších a jejími historickými milníky. V poslední řadě práce popisuje vybrané osobnosti Horské služby, které se velkou měrou zasloužili o rozvoj organizace a zabezpečení Krkonošských hřebenů.

Klíčová slova: Historie, Horská služba, Krkonoše, Laviny

Annotation

STEKLÝ, Aleš. Giant Mountains, History of Mountain Rescue Service and General Mountain Rescue. Significant Mountain Rescue Service Figures and Their Benefit for Society. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2016, 74 pp. Bachelor Degree Thesis.

This thesis deals with the beginnings of salvation in the mountains in the Giant Mountains. Describes due time changing the lives of people on the mountain ridges and looking for reasons revealed the need to establish a Mountain Rescue. Outlines the first rescue operations and in their working team. It deals with the development of these rescue teams on the basis of which was founded in Spindleruv Mlyn Mountain Rescue organization. This work also describes the development and functioning of the organization Mountain rescue service in early 1975. It also deals with the issue of avalanche in the Giant Mountains and its historical milestones. Finally, the work also describes the personality of the Mountain Rescue Service, which largely contributed to the development of the organization and security of the mountain ranges.

Keywords: History, Mountain Rescue Service, Giant Mountains, Avalanches.

V těchto řádcích chci poděkovat především vedoucí mé práce, paní profesorce Evě Semotanové, která mi při psaní byla oporou a vždy se mnou ochotně diskutovala veškeré nastalé problémy. Dále bych chtěl vyjádřit dík náčelníkovi Horské služby pro oblast Krkonoše, Adolfu Klepšovi, že mi umožnil studovat materiály v archivu špindlerovské Horské služby. V neposlední řadě děkuji také zaměstnancům Krkonošského muzea ve Vrchlabí, obzvláště pak Liboru Duškovi, za zapůjčení materiálů z jeho soukromého archivu.

Obsah:

Úvod	1
Prameny a literatura.....	2
Metodologie.....	5
1 Krkonoše, historie a počátky záchrany na horách.....	6
1.1 Pronikání lidí do hor	7
1.2 Budní hospodářství	8
1.3 Turistika	11
1.4 Zimní turistika.....	16
1.5 Lyžařství	17
2 Historie Horské služby	19
2.1 Tragédie Hanče a Vrbaty	21
2.2 Život v Krkonoších za první světové války	26
2.3 Období po první světové válce	27
2.4 Vznik Horské záchranné služby	29
2.5 Organizační změny v záchraně	31
2.6 Tragická únorová noc roku 1935	33
2.7 Zpráva Jindřicha Ambrože.....	36
2.8 Založení organizace Horské záchranné služby v Krkonoších	40
2.9 Přerušení činnosti Horské záchranné služby	46
2.10 Horská služba po druhé světové válce	48
3 Horská služba a laviny v Krkonoších.....	54
4 Významné osobnosti Horské služby	57
4.1 Otokar Štětka	57
4.2 Valerian Spusta	59
Závěr.....	61
Seznam pramenů a literatury:	66
Obrazové přílohy	74

Úvod

V dnešní době Horskou službu, fungující v Krkonoších, domácí obyvatelé, turisté i lyžaři berou jako samozřejmou součást hor. Vždy tomu tak ale nebylo. Horská služba, od prvních dobrovolných záchranářů, až k dnešní profesionalizované organizaci, prošla dlouhou cestou.

Domnívám se, že povědomí o historii Horské služby v kruzích neodborné veřejnosti není vysoké, přestože mnozí návštěvníci hor s ní přicházejí do styku. Důvodů, proč příběh vzniku záchranné organizace není všeobecně známý, určitě existuje více. Jednou z příčin ale dozajista je, že se tomuto tématu uceleně nevěnuje žádná monografie. Také proto jsem se rozhodl zpracovat téma historie záchrany v Krkonoších. Doufám, že můj výzkum v tomto ohledu nezůstane posledním.

Dalším důvodem pro volbu tohoto tématu bylo, že k horám a k lidem žijícím na nich mám blízký vztah. Ten se ve mne formoval již od mala, kdy mne jako malého kluka dědeček brával sebou, na roznášku pošty po Špindlerově Mlýně. Proto jsem se dnes, jako student historie a dobrovolný člen Horské služby, rozhodl ve své bakalářské práci zpracovat toto téma. V něm jsem se pokusil shromáždit ucelené informace o počátcích záchrany a Horské služby v nejvyšších českých horách, Krkonoších. K tomuto účelu jsem vyhledal a shromáždil materiály, zdroje a prameny týkající se daného tématu. Materiály jsem hledal v regionálních Krkonošských muzeích, archivech Horské služby, knihovnách, dobovém tisku, kronikách, pamětních knihách, mapách, úředních dokumentech a korespondenci v tématu zainteresovaných osob. Další informace jsem získal od pamětníků a doplnil tak práci založenou na výzkumu pramenů a literatury o „*lidský faktor*“ a vzpomínky skutečných osob.

Získané materiály jsem podrobil kritice a následnému studiu dle kapitoly nazvané „*Metodologie*“. Z nashromážděných informací jsem poté sestavil chronologický přehled událostí vedoucích ke vzniku moderního záchranného systému fungujícího v Krkonoších. V závěru své práce jsem vyhodnotil, shrnul a zobecnil získaná a popsaná fakta, vytvořil kritiku a srovnání k výzkumu použitých zdrojů.

Jako hlavní cíl své bakalářské práce jsem si vytyčil uceleně chronologicky zmapovat a popsat vývoj záchrany a vznik Horské služby v českém nejvyšším pohoří Krkonoších. Chtěl jsem také zjistit příčiny vzniku Horské služby. Dále jsem se rozhodl vytvořit kritiku použitých zdrojů a pramenů a tím položit základy pro další možný výzkum této historické kapitoly.

Prameny a literatura

V době vzniku mé bakalářské práce neexistovala monografická publikace, která by se uceleně věnovala počátkům záchrany a historii Horské služby jak v celorepublikovém, tak ani v regionálním měřítku. Jednotlivé články o Horské službě jsem objevil v periodikách, především popularizačního charakteru. Například v měsíčníku *Krkonoše, Jizerské hory*. Články o činnosti horské služby časopis publikuje pravidelně, zřídka se však věnují historii organizace. Články vycházející v tomto regionálně zaměřeném tisku jdou mnohdy do hloubky úzce vymezeného tématu. Dokázaly mi poskytnout cenné informace, i nasměrovat k dalšímu pátrání.¹ V ojedinělých případech jsem vypátral i články publikované v odborných periodikách.²

V současné době se o problematiku historie Horské služby zajímá a zkoumá ji zejména František Kolář, který části některých svých dosud nevydaných textů a poznatků propůjčil k doplnění publikací vydávaných Horskou službou. Jedná se o brožuru vydanou k výročí úmrtí Bohumila Hanče a Václava Vrbaty³ a k výročí založení Horské služby. Uceleně však svůj výzkum prozatím nepublikoval.⁴

¹ DUŠEK, Libor. Malý velký muž Otokar Štětka. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2014, roč. 47., č. 9.

KOVAŘÍK, Přemysl. Historie Horské služby v Krkonoších. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2007, roč. 40., č. 1.

KOVAŘÍK, Přemysl. Horská služba a vítězný únor. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2009, roč. 52., č. 2.

² BARTOŠ, Martin. *Kapitoly z dějin turistiky a lyžování v Krkonoších do roku 1945*. In: Ročenka Státního okresního archivu v Trutnově. Trutnov: Státní okresní archiv Trutnov, 2001, roč. 3.

SPUSTA, Valerian a Miloš Vrba. Lavinový katastr Krkonoš. In: *Opera Concorctica*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 1975, roč. 1975 č. 12.

³ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. Jilemnice: Gentiana, 2013.

K vypracování své práce jsem jako primární zdroje použil dokumenty ze Špindlerovského archivu Horské služby. S potěšením mohu říci, že některé z nich byly digitalizovány, což usnadňuje jejich studium i prospívá životnosti originálů. Nejsou však dostupné online a kvalita jednotlivých skenů je velice rozdílná. Reálné dokumenty jsou v archivu Horské služby ve Špindlerově Mlýně skladovány povětšinou ve výborném stavu, avšak co se katalogizace a jejich organizace týče, shledal jsem rezervy. Pro nalezení konkrétního dokumentu jsem se mnohdy musel obrnit notnou dávkou trpělivosti.⁵ Další prameny jsem vyhledal ve Vrchlabském a Jilemnickém muzeu. Zde jsem problém s přehledností expozic a depozitářů nezaznamenal. Veškeré mnou zkoumané dokumenty a exponáty odpovídaly katalogizačním údajům a byly dohledatelné v databázovém softwaru.⁶

Fakta z Kronik jsem získával prostřednictvím internetového portálu e-badatelny Východočeských archivů, konkrétně z oddělení Státního okresního archivu Trutnov. Kroniky zde zveřejněné, jsou velice kvalitně naskenovány a texty v nich jsou dobře čitelné. Použité kroniky mne po obsahové stránce překvapily jak pozitivně, například kronika Štefana Dixe, v které jsem našel mnoho zajímavých faktů ze života na horách,⁷

LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. Jilemnice: Gentiana, 2013.

⁴ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 80. Výročí založení Horské služby. Jilemnice: Gentiana, 2014.

⁵ Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, (dále jen Archiv HS) PICEK, Vilém. *Zpráva MUDr. Picka městskému úřadu ve Vrchlabí*. Špindlerův Mlýn: 1930.

Archiv HS, AMBROŽ, Jindřich. *Zpráva o stavu horského záchranného sboru v Krkonoších*. Jilemnice: 1935.

Archiv HS, *Zápis z pracovní porady ze dne 29. 5. 1935*. Vrchlabí: 1935.

⁶ Krkonošské muzeum v Jilemnicích: Lyžařská expozice, *Jednatelské zprávy 1894 - 1923 Českého Krkonošského spolku Ski Jilemnice*, Vlastní návštěva 2. 7. 2015.

Krkonošské muzeum v Jilemnicích: Lyžařská expozice, *Výroční zpráva Svazu lyžařů v Království českém*. Praha: 1913, Vlastní návštěva 2. 7. 2015.

Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, (dále jen Archiv Vrchlabí), *Žádost o pomoc ve věci obnovy Horské služby*. Špindlerův Mlýn, 26. září 1945.

Archiv Vrchlabí: *Zakládající listina Horské záchranné služby*. Vrchlabí 30. září 1945.

Archiv Vrchlabí, *Korespondence ministerstva vnitřního obchodu s vedením Horské služby*. Praha 3. květen 1949.

⁷ Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský úřad Pec pod Sněžkou, NAD: 611, DIX, Štefan. *Gedenkbuch der gemeinde Grossaupa 3*.

tak negativně, jako Kronika města Vrchlabí z období 1946-1985. Tato kronika je do značné míry poplatná režimu. Po jejím prostudování jsem usoudil, že jde spíše o návštěvní knihu se zápisy stranických funkcionářů na výletech do hor a jako taková nebyla vhodná k získání relevantních údajů týkajících se mého tématu.⁸

Informace pro svou práci jsem čerpal taktéž z monografické literatury, povětšinou věnované historii Krkonoš, či lyžování. V těchto knihách jsem se většinou se zkoumaným tématem setkal pouze okrajově. Získal jsem v nich ale informace potřebné pro srovnání a pochopení tématu v širších souvislostech. Knihy, které obsahovaly stručnou kapitolu věnovanou Horské službě a záchraně v horách, mi posloužily ke kontrole a vytvoření chronologické osnovy, do které jsem doplňoval další informace.⁹

Svou práci jsem v konečné fázi obohatil o informace získané od pamětníků. I když se některé pamětní datace a podrobnosti lišily od těch uvedených v pramenech, získal jsem tím chybějící propojení a doplňující fakta, která z písemných pramenů získat nelze.¹⁰

Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský úřad Pec pod Sněžkou, NAD: 2130, DIX, Štefan. *Pamětní kniha obce Velká Úpa III – 1922 – 1939.*

⁸ Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský národní výbor Vrchlabí, NAD: 798, *Kronika města Vrchlabí 1946-1985.*

⁹ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život.* Vyd. 1. Praha: Baset, 2007.

KOŽÍK, František. *Synové hor.* 4. rozš. vyd. Hradec Králové: M & V, 2006.

LOUDA, Jiří. *Špindlerův Mlýn.* Vyd. 1. Praha: Paseka, 2007.

SPUSTA, Valerian a kol. *Laviny v Krkonoších.* Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2013.

¹⁰ SPUSTA, Valerian. *Vlastní rozhovor z: 15. 7. 2015.* Kolega Otokara Štětky u Horské služby od roku 1958 do roku 1975.

KLAPKA, Miroslav. *Vlastní rozhovor z: 22. 7. 2015.* Ředitel Krkonošského národního parku.

GROH, Stanislav. *Vlastní rozhovor z 10. 8. 2015.* Příbuzný Otokara Štětky a člen Horské služby.

DUŠEK, Libor. *Vlastní rozhovor ze dne 14. 8. 2015.* Etnolog vrchlabského Krkonošského muzea.

Metodologie

Svůj výzkum a bádání jsem vedl dle poznatků získaných ze studia odborné literatury věnující se historiografii a metodologii. Již při výběru tématu jsem provedl předběžný průzkum dostupnosti pramenů. Pátral jsem po pramenech, o které bych mohl svou práci opřít.¹¹ Jelikož jsem pramenů, dle mého názoru, našel po kvalitativní i kvantitativní stránce dostatek, vytyčil jsem si hlavní cíle i přibližný obsah práce. S přihlédnutím k dostupné odborné, pomocné i popularizační literatuře jsem sestavil stručnou osnovu, dle které jsem mohl chronologicky zařazovat nalezené prameny. Správnost literárních údajů jsem ověřoval dle postupně získávaných informací z pramenů, které se staly základem mé práce.¹² Při zkoumání pramenů jsem použil metody výzkumu, definované v publikaci Miroslava Hrocha, jako jsou obsahová analýza, přímá metoda, progresivní metoda, diachronní metoda, indukce či metoda synchronní, dnes již nazývána častěji jako metoda komparativní.¹³ Při své práci jsem použil i některé další historiografické metody, například metodu biografických studií, metodu orální historie¹⁴ a metody historickogeografické.¹⁵

Nalezené prameny jsem tedy analyzoval a podroboval vnější i vnitřní kritice. Získaná data z pramenů jsem porovnával, systematicky třídil, zařazoval. Při větším množství shodujících se či podporujících se pramenných informací jsem vyvážel zobecnění a zobecněné závěry. Na základě sumarizovaných informací získaných z pramenů jsem se snažil vytvářet interpretace nezaujaté prostudovanou literaturou a s novým pohledem na danou tematiku.¹⁶

¹¹ BARTOŠ, Josef. *Úvod do metodiky a techniky historické práce*. Olomouc 1992.

BŮŽEK, Václav a kol. *Úvod do studia historie*. České Budějovice 1994.

¹² BARTOŠ, Josef. *Úvod do problematiky historického bádání a nauky o pramenech*. Olomouc 1999.

¹³ HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu IV: metody historikovy práce*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

¹⁴ MIROSLAV, Vaněk a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.

¹⁵ SEMOTANOVÁ, Eva. *Historická geografie českých zemí*. Praha: Historický ústav AV ČR, 1998.

¹⁶ MAREK, Jaroslav. *O historismu a dějepisectví*. 1. vyd. Praha: Academica, 1992.

1 Krkonoše, historie a počátky záchrany na horách

V první řadě je nutné si uvědomit, že zájmové území týkající se této práce je rozsáhlé, neohraničené politickými, ba ani přirozenými přírodními hranicemi. Tyto skutečnosti poněkud ztěžují úkol přesně stanovit linii, která by krkonošské pohoří a podhůří, jakožto cíl zájmu, oddělovala od okolní krajiny. Proto je nezbytné učinit orografický výčet jednotlivých geografických útvarů, který sice nedefinuje přesnou hranici, ale zato obsáhne všechna zájmová území i s jejich návaznostmi na sebe.¹⁷ Krkonoše jsou nejvyšší částí Českého masívu nazývané Sudetská horská soustava. Na obou svých stranách, východní i západní, sousedí a navazují na pokračující zvrásněnou krajinu. Na straně východní se jedná o Broumovskou vrchovinu oddělenou od krkonošského pohoří Libovským sedlem nedaleko Žacléře a na straně západní sousedí s Jizerskými horami. Jizerské hory od Krkonoš odděluje Novosvětské sedlo.¹⁸

Krkonošský terén je členitý a je protkán spletitou soustavou údolí.¹⁹ To z Krkonoš dělá významné rozvodí rozdělující vodu na českou stranu, do povodí řeky Labe, a na stranu polskou, do povodí řeky Odry. Na samé severní hranici centrální části Krkonoš se táhnou dva hřbety, tvořící hlavní masív našeho nejvyššího pohoří. Prvním z nich je Slezský hřbet při hranici s Polskem, jehož vrcholem je Sněžka. Ta je se svou výškou 1602,3 metrů nad mořem nejvyšší horou České republiky. Slezský hřbet je také hřbetem rozvodním označovaným taktéž jako hlavní, pohraniční, či vnější hřbet. Druhým významným hřbetem je hřbet Český. Na Českém hřbetu se nachází druhý i třetí nejvyšší vrchol Krkonoš, jmenovitě Luční hora s výškou 1555,3 metrů nad mořem a Studniční hora s 1554,4 metry nad mořem. Největší rozlohu však nezabírají hlavní hřbety samotné, nýbrž jejich rozsochy. Tyto hřebeny severojižního směru, kterých je celkem šest, zabírají značnou část českého krkonošského území. Jedná se od západu k východu o Vilémovskou hornatinu, Vlčí hřbet, Žalský hřbet, Černoorskou hornatinu,

¹⁷ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 13.

¹⁸ FEYFAR, Zdenko. *Krkonoše*. Vyd. 1. Praha: Orbis, 1976. s. 3.

¹⁹ JÍLEK, František. *Ze života našich otců*. Liberec: Krajské nakladatelství, 1960. s. 24.

Růžohorskou hornatinu, a Rýchory. Do Krkonošského pohoří je ještě začleněna Vrchlabská vrchovina a část Krkonošského podhůří.²⁰

1.1 Pronikání lidí do hor

Krkonoše, vzhledem k jejich nadmořské výšce a s tím spojeným drsným podnebím, nepatří mezi místa s dlouhou tradicí osídlení. Do třináctého století pokrýval Podkrkonoší a vlastní hory souvislý prales, který byl součástí pomezího hvozdu. Přesto vedly přes pohoří směrem do Slezska stezky. Ta nejstarší hory překračovala na západě přes Novosvětský průsmyk a byla používána již od pravěku. Druhá, prostupovala lesy na východě, přes Žacléřský průsmyk a vešla ve všeobecnou známost na počátku dvanáctého století, vpádem polského vojska. Tyto stezky měly velký vliv na pozdější aktivitu lidí v krajině a potažmo na osidlování Krkonoš a jejich podhůří.²¹

Významnou proměnu krajiny a příchod lidí do podhůří, potažmo do hor, však zapříčinila až kolonizace. Osidlování započalo ve třináctém století a umocnilo se ve století následujícím. Pohraniční les, sloužící jako přirozený ochranný val pozbyl svého významu po připojení Slezska k zemím Koruny České. Nic tedy nebránilo v jeho postupném odstranění a zužitkování získaného území. Kolonisté v podhůří získané území klučili i žďářili, les přetvářeli v pastviny a louky, vysušovali bažiny a zakládali nové polnosti.²²

Směr postupu kolonizátorů určovaly původní stezky a osady, založené v předchozích letech. Z těch lidé vyráželi dále, do zatím nevyužívané horské krajiny. V této době vznikla celá řada dnešních měst, jako Trutnov, Vrchlabí, Jilemnice, Albeřice, či Žacléř. Motivem osidlování horských oblastí bylo především získávání přírodních zdrojů, jako byly rudy, nerosty, dřevo, či lov zvěře. Při důlních činnostech se lidé dostávali až do nejvyšších horských poloh. Zlato se těžilo na Rýchorách, a to již ve

²⁰ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 13 – 15.

DVOŘÁK, Karel. *Krkonoše*. 1. vyd., Praha: Olympia, 1986, s. 211 – 213.

²¹ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 395 – 397.

²² LOKVENC, Theodor. *Krkonošské hřebeny: jak člověk dobýval přírodu*. 1. vyd. Hradec Králové: Krajský dům osvěty, 1960. s. 15.

třináctém století. Stříbro pak ve Svatém Petru, který je dnes již součástí rozrůstajícího se Špindlerova Mlýna. V Obřím dole se těžila železná ruda, měď i stříbro.²³

V době osídlování horských výšin musela být dosud netknutá krajina dozajista překrásná a okouzlující, ale také nebezpečná. V roce 1679 Bohuslav Balbín ve svém rukopise vylíčil cestu Benátského odvážlivce do nitra Krkonoš. Jednalo se o hledače drahých nerostů, který v Obřím dole v roce 1456 našel lidské kosterní pozůstatky.²⁴ Tato písemnost dokazuje předpokládané. Nemálo průzkumníků, lovců, ať už zvířecí, či nerostného bohatství, našlo v horách ne bohatství, nýbrž smrt.

1.2 Budní hospodářství

Během systematického odlesňování vzniklo nespočet samostatných bud, sloužících jako útočiště dřevorubcům. U jejich stavení se jako vedlejší příjem začaly objevovat kozy, ovce a krávy. Mnoho lesních dělníků přijímalo za úplatu do pastvy dobytek z kraje a to až od Hradce Králové. Když pak na počátku sedmnáctého století došlo k přesunutí těžby do Rychnovských hor, část dělníků již v Krkonoších zůstala natrvalo. V důsledku kolonizace a rozšiřování osídlených oblastí zhotovil Samuel Globic z Bučina v roce 1668 mapu trutnovského komorního panství. Na jeho mapě je zaznamenáno celkem sto šestnáct bud.

Přistěhovalci z Alpských zemí do Krkonoš přinesli vědomosti o těžbě surovin, či o plavení dřeva ale také své poznatky spojené s horským hospodařením, s pastvou i s pohybem a životem na horách vůbec. Zásadním způsobem tak ovlivnili formující se zvyklosti v Krkonoších. S příchodem alpských kolonistů se v Krkonoších rozšířilo použití saní rohaček, krosen, sněžnic, či zimního tyčového značení.²⁵ To je u nás mimo jiné používáno dodnes a umožňuje sledovat cestu v orientačně složitém terénu i za

²³ FEYFAR, Zdenko. *Krkonoše*. s. 6.

²⁴ Autor neuveden. *Učebnice Horské služby ČR*. Vyd. Prosinec 2013. Jablonec: Horská služba ČR, 2013. s. 2.

²⁵ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 491 – 495.

snížené viditelnosti a při vysoké sněhové pokrývce. Tento typ značení byl v zahraničí doložen v písemnostech lipského profesora Praetoria, již v roce 1662.²⁶

V sedmnáctém a zvláště pak v osmnáctém století se v budním hospodářství realizovala i šlechta. Byly stavěny takzvané dvorské boudy. Tyto boudy byly zpravidla dřevěné a pouze s letním provozem, takzvané Sommerbauden. Bývaly obydleny a provozovány většinou od konce května do konce září.²⁷ V boudách se choval dobytek a zpracovávaly se mléčné výrobky, které dle normy budaři odváděli majitelům do podhůří. Nejčastěji se zde choval skot a kozy. Vznikaly však i specializované boudy, o čemž mimo jiné svědčí i jejich dodnes dochované názvy. Jako příklady je možné jmenovat Husí boudy, Hřiběcí boudy, či boudy Tetřeví.²⁸ Tyto boudy lze také uvést jako příklady konverze, stojí dodnes a poskytují turistům přístřeší a další služby.

Výnos z letních bud však nebyl zdaleka takový, jaký se očekával. Hospodaření v tvrdých horských podmínkách přinášelo jen malé důchody vrchnosti a horalům skromné živobytí. Proto se od tohoto způsobu hospodaření ustoupilo. Horalé si museli hledat nové způsoby obživy. V hospodaření a v pastevectví sice pokračovali, ale v kraji se začaly šířit další formy přivýdělnku, jako byl sběr léčivých bylin, lesní práce a mnohdy i pytláčení.²⁹

S rozvojem osídlení hor se měnil i život jejich obyvatel. Od primitivních chatrčí prvních dřevorubců a horníků, přes jednoduché boudy pastevců až po boudy a domy s trojdílnou dispozicí, které byly předpokladem pro další zpracování vyrobených surovin, provozování řemesel a také vhodné k celoročnímu provozu. Výjimku tvořila snad pouze Luční bouda, která vzhledem ke své jedinečné poloze na planině u staré stezky vedoucí do Slezska, byla provozována celoročně již od svého počátku. Proces tohoto vývoje v osmnáctém a ptažmo devatenáctém století byl značně urychlen novým fenoménem, turismem. Budaři u sebe za úplatu rádi nechali přespat pocestné z kraje, i

²⁶ NOVÁK, T., V. K sedmdesátinám Horské služby. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2004, roč. 37., č. 9. s. 12-14.

²⁷ LOKVENC, Theodor. *Krkonošské hřebeny: jak člověk dobýval přírodu*. s. 36.

²⁸ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 491 – 493.

²⁹ FEYFAR, Zdenko. *Krkonoše*. s. 6.

když jim zpočátku neměli moc co nabídnout. Turisté se stali cenným příjmem a obyvatelé hor se rychle přizpůsobovali nové poptávce.³⁰

Nastartovala se tak přeměna Krkonoš hospodářských na Krkonoše turistické. Tento jev ještě urychlil císařský patent číslo 250, vydaný dne třetího sedmý roku 1852, kterým byl ustanoven nový lesní zákon. Tento zákon mimo jiné zakazoval lesní pastvu, což znamenalo nutnost změny obživy pro značnou část budařů.

Mnoho bud bylo přestavěno na boudy s celoročním provozem, schopných turistům poskytnout veškerý komfort. Již roku 1811 byla takto přebudována Petrovka, roku 1880 pak Renerovka a roku 1896 Vosecká bouda. Na druhou stranu mnoho bud ležících mimo rušné turistické cesty bylo odsouzeno k zániku. Ani vrchnost neměla zájem, aby horalé nadále setrvali v boudách, které již nebyly soběstačné. V takovýchto poměrech bylo zvýšené riziko výskytu pytláctví. Také proto vydal roku 1882 hrabě Harrach rozhodnutí, které provozování mnohých bud omezilo.³¹

„Napotom budiž na to co nejpřísněji tlačeno, by ony boudy, kdež stavební parcela v pozemkových knihách co majetek velkostatku zapsána jest a kde dříví a hmota stavební uživatelům patří, dle znění pachtovního protokolu potažmo úmluvy zbořeny byly.“

„... neb některé boudy tyto pytláky a tuláky nejen přechovávají, nýbrž dílem i majitelé sami pytláčí, jak např. Lauer v boudách Martinových a Gottstein na Čertově louce.“³²

Přesně v opačné situaci se nacházely objekty v četně vyhledávaných lokalitách. Rozrůstaly se a vzkvétaly. Turistický ruch v Krkonoších byl jedinečným úkazem i v celosvětovém měřítku.

Původní obyvatelé horského pohoří Krkonoše se museli v případě nouze, či v otázce záchrany spolehnout výhradně sami na sebe, své příbuzné, či známé a sousedy.

³⁰ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 495 – 499.

HRÝŽA, Marek a Vladimír ČECH. *Na vrcholky hor*. Praha: Česká televize, 2009. s. 83.

³¹ LOKVENC, Theodor. *Krkonošské hřebeny: jak člověk dobýval přírodu*. s. 89 – 90.

³² Tamtéž. s. 90.

Svépomocí hledali ztracené, ošetřovali raněné a zajišťovali a značili cesty. Dělalí to sami pro sebe, pro své zdraví a pro své bezpečí.³³ Hory v tuto dobu nebyly snadným místem k životu. Značených cest bylo málo a vybavení horalů skromné. Při zhoršení počasí, či zbloudění v horních partiích Krkonoš, šlo věru o život.³⁴ V dobách Krkonoš hospodářských, tedy o žádné organizované záchraně nelze uvažovat. Tuto skutečnost změnil až nově příchozí fenomén, turismus. Proměna Krkonoš proběhla v jeho režii.

1.3 Turistika

Turistický ruch tak, jak tento termín chápeme dnes, se v Krkonoších rozvíjel pozvolna. Jednalo se o dlouhodobý proces, který trval téměř pět století a jeho první účastníci neměli tušení, že se jej vůbec účastní. Lidé zpočátku do horské krajiny pronikali výhradně za jistým účelem spojeným s obživou. Teprve později zdejší návštěvníci začali realizovat výpravy vedené pouze pro vlastní potěšení, tedy k rekreačním účelům. Za prvopočátky turismu, by se daly označit výlety učenců, kteří od šestnáctého století do hor přijížděli zkoumat místní faunu a floru. Například z Jelení Hory, obce na severní slezské straně horského masívu, vyrážel se svými žáky na pravidelné výlety profesor Kryštof Schilling, a to již v letech 1564 – 1566. První doložená výprava, čistě turistického charakteru, se uskutečnila sedmého srpna 1577. Vedl ji kronikář Simon Hüttel. Spolu s ním se na výlet na Sněžku vydala skupina trutnovských měšťanů.

Nejvyšší hora Krkonoš sehrála v rozvoji turismu velice důležitou roli. Byla navštěvována nejen kvůli své výšce ale také z náboženských důvodů. Na jejím vrcholu byla vystavěna kaple svatého Vavřince, o kterou se přičinil Kryštof Schaffgotsch. Od jejího vysvěcení, které proběhlo roku 1681, se kaple stala významným a hojně navštěvovaným poutním místem. Mnoho turistů také přicházelo na Sněžku pozorovat východ slunce. V těchto případech zahajovali túru o den dříve a nocovali na Samuelově boudě, později známé jako Hamplova bouda a dnes jako Strzecha Akademicka. Právě na této boudě se začalo jako na první v Krkonoších ve větším měřítku poskytovat

³³ NOVÁK, T., V. K sedmdesátinám Horské služby. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. s. 12-14.

³⁴ ŠÍR, Josef. *Hory za války*. Vyd. 1. Vrchlabí: Krkonošské nakladatelství, 1945. s. 11.

služby turistům.³⁵ Ti v horách chtěli vidět skalní útvary, hřebeny, ledovcové kary i náhorní planiny, kde se v zimě ukládá i několikametrová vrstva sněhu.³⁶

S příchodem turistů na území Krkonoš se začala měnit situace i v otázce záchrany a pomoci vůči této nové skupině lidí. Obyvatelé hor byli zvyklí na spontánní a nezištnou pomoc nabízenou jedním horalem druhému. Oproti tomu příchod turistů, movité vrstvy, vedl k nabízení služeb, pohostinství a vytváření zjištných aktivit. Z vlastních řad domácího obyvatelstva se zrodili první budaři, kteří měli z pohybu turistů v horách zisk a tak se jim všemožně snažili vyjít vstříc. Zvyšovali komfort ubytování a služeb. Podíleli se na zabezpečování turistických tras, k čemuž patřila i pomoc v nouzi a účast na záchranných akcích, bylo-li to nezbytné. Záchrana však ještě nebyla žádným způsobem organizována.³⁷

Ve svých počátcích se turistický ruch rozvíjel především na slezské, respektive dnešní polské straně pohoří. To bylo dáno především existencí lázeňského komplexu ve Slezských Teplicích. Lázně byly velice oblíbené a jejich návštěvníci nezdřídka kdy vyrazili z lázní do hor na výlety. Pro rozvoj turismu na polské straně hor hovořila i jejich lepší dostupnost, jelikož slezská železniční síť byla k úpatí Krkonoš přivedena dříve, než ta česká, na druhé straně hor.

Turistika, jako běžná náplň volného času vyšších vrstev, se však ve větší míře prosadila až v osmnáctém století. Pohyb v přírodě se v této době stal módní záležitostí. Trend ještě gradoval s nástupem romantizmu, na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Turisté se vydávali do zatím nenavštěvovaných míst a do v tomto směru opomíjených vrcholových partií hor. Tedy samozřejmě opomíjených, mimo naši nejvyšší horu Sněžku, která byla vyhledávána hojně již dříve. Do hor se vydávali přírodovědci, studenti, umělci i měšťané. Svou krkonošskou pouť roku 1833 zakončil výstupem na Sněžku mimo jiné i Karel Hynek Mácha.³⁸

³⁵ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 495 – 499.

³⁶ KLIMEŠ, Pavel. *Krajina Krkonoš v proměnách století*. Vyd. 1. Maršov: Veselý výlet, 2007. s. 2.

³⁷ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 704.

³⁸ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 703.

FIALA, Jan. *Historie lyžování v českých zemích*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova universita, Fakulta sportovních studií, Katedra kinantropologie. s. 26.

Vliv turistů na vývoj horského záchranářství se poprvé výrazně projevil vznikem koncesované služby nosičů a průvodců na slezské straně pohoří v roce 1850.³⁹ Nosiči a průvodci byli proškolení v oblasti první pomoci a stali se tak terénu znalými a záchranu schopnými odborníky. Jejich činnost byla dle dobových stanov podmiňována právě znalostí první pomoci. Svě služby však nabízeli movitým turistům za úplatu.⁴⁰ Nejednalo se tedy ještě o horské záchranáře ale spíše o průvodce, kteří se dokázali postarat o své klienty, včetně potřebné zdravotní péče.

K výraznému rozvoji turistiky na české straně pohoří došlo až v druhé polovině devatenáctého století, což bylo zapříčiněno více souběžně působícími faktory. Na jedné straně se jednalo o stále více propagované přírodní bohatství Krkonoš a jeho výzkum. Na straně druhé sociální změny ve společnosti a zavedení železniční trati až k úpatí Krkonoš. Právě druhý faktor, sociální proměna společnosti a zjednodušená dostupnost hor, přispěl největší měrou k přílivu nových adeptů krkonošské turistiky.⁴¹ Dle záznamu dorazilo v roce 1888 do Špindlerova Mlýna celkem 742 turistů,⁴² zatímco roku 1903, to již bylo přes čtyři tisíce turistických návštěvníků pouze v letní turistické sezoně. To vše umožnil zejména vzestup podnikatelské sféry, vznik širší majetné třídy a s tím spojené nové požadavky na trávení volného času.

Turistika, tedy jako moderní trend, rychle nabývala na síle. Se zvyšujícími se počty návštěvníků se zvyšovala i poptávka po kvalitních službách a zázemí. Odpovědí bylo založení turistických organizací. Tyto organizace měly turisty sdružovat, zaštitovat a v terénu realizovat naplnění jejich potřeb. V Praze vznikl Horský spolek pro Čechy, který vydal prohlášení, v němž vyzýval k zakládání lokálních institucí. Prohlášení vzbudilo zájem v odborných kruzích i u širší veřejnosti. Vznik odnoží pražského Horského spolku pro Čechy na sebe nenechal dlouho čekat. Dne jedenáctého dubna roku 1880 byla založena vrchlabská sekce. Byly vytvořeny stanovy, zvoleno vedení. Po

³⁹ Autor neuveden. *Učebnice Horské služby ČR*. s. 2.

⁴⁰ KOLÁŘ, František. Záchrana na horách. In: *80. Výročí založení Horské služby*. Jilemnice: Gentiana, 2014. s. 28.

⁴¹ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 704.

LUŠTINEC, Jan a P. LUŠTINEC, J. KŘENEK. *Historie místní dráhy, Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha: Růžolící chrochtík s.r.o., 2004. s. 11.

⁴² LOUDA, Jiří. *Špindlerův Mlýn*. s. 37.

zdárném shromáždění valné hromady konané dvacátého pátého července, zahájena činnost organizace. Po finanční a materiální straně byl spolek podporován místním movitým obyvatelstvem.⁴³ Velkým patronem rozvíjející se turistiky, který se významně zasadil o budování, údržbu a značení turistických cest, se stal hrabě Jan Harrach.⁴⁴

Krkonošský Horský spolek však nebyl součástí pražského Horského spolku pro Čechy po dlouhou dobu. Změna nastala již v roce 1884. Vrchlabský spolek byl na své mateřské pražské organizaci, co se týče finanční i organizační strany věci nezávislý. Proto se odpojil a založil svou vlastní organizaci. Nová organizace přijala název Rakouský krkonošský spolek, dle čehož je jasné i převládající národnostní složení. Český turistický spolek, který by sdružil česky hovořící turisty, vznikl až o tři čtvrtě století později.

Rakouský krkonošský spolek spolupracoval se svou obdobou, na slezské straně pohoří. Společně určovaly ceny za poskytované služby jako bylo nošení zavazadel, vynášení movitých turistů na přenosných židlích a křeslových nosítkách i průvodcovskou činnost. Rakouský krkonošský spolek rovněž vybavoval boudy lékárníčkami a pomáhal do jednotlivých bud zavádět telefonní spojení. Právě telefonní spojení se časem ukázalo jako velmi platná pomůcka při pátrání po ztracených turistech. Ti mnohdy našli útočiště na jiné boudě, než měli původně v plánu a kde bývali netrpělivě očekáváni. Nezřídka kdy byla pátrací akce, díky telefonnímu spojení, úspěšně ukončena, již po obvolání okolních stavení. Rakouský krkonošský spolek mimo jiné také napomáhal budařům v získávání koncese k hostinské činnosti, což byla oboustranně výhodná činnost. Budařům spolek zajistil lepší živobytí a na druhou stranu zvyšoval hustotu sítě s možností úkrytu a občerstvení v případě nepřízně počasí, což uvítali turisté. Spolek se mimo jiné zasadil o studium místní fauny, flóry, ale také historie a podpořil vznik odborné knihovny a archivu v muzeu ve Vrchlabí. Tím dopomohl ke vzniku první turistické mapy, která výrazně zjednodušila orientaci a pohyb turistů po hřebenech hor. V této problematice se významně zasadil především Eduard Petrák. Byl autorem i následujícího vydání turistické mapy Krkonoš s již padesáti vyznačenými turistickými cestami. Eduard Petrák byl také průkopníkem

⁴³ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 704.

⁴⁴ Autor neuveden. *Krkonoše*. Hradec Králové: Královéhradecký kraj, 2006. s. 9.

barevného turistického značení cest a autorem prvního knižního turistického průvodce po Krkonošském pohoří. Tyto mapy, publikace a jednoduchý a přitom důmyslný a efektivní systém značení turistických cest, byly významným krokem kupředu v otázce orientace v terénu, potažmo preventivní bezpečnosti. České obyvatelstvo po dlouhou dobu postrádalo obdobnou organizaci, jakou byl Rakouský krkonošský spolek pro německy hovořící občany. Češi se své samostatné organizace dočkali až v roce 1889. Vznikl tak Klub českých turistů se sídlem v Jilemnici. Byl to teprve druhý samostatný turistický klub nezávislý na pražském vedení. Jeho předním představitelem se stal Jan Buchar, řídící učitel školy ve Štěpanicích. Stejně jako spolek Rakouský si i Klub českých turistů zvolil za svou prioritu zlepšení dostupnosti hor pro turisty z kraje, zejména pak z Prahy. Dále klub českých turistů pro lepší dostupnost horských hřebenů vybudoval cestu na Benecko, Žalý a posléze na Horní Mísečky a přes Medvědín až na Krkonoš, dnes známý spíše jako Zlaté návrší s přilehlou Vrbatovou boudou.

S rozvojem nacionalizmu a národního uvědomění vrůstala i rivalita mezi jednotlivými spolky. To se projevovalo jak na vnitřním chodu organizací, tak soupeřením mezi česky a německy mluvícími členy spolků. Spory a nacionalistické tendence se přenášely do sportovních klání a dodávaly těmto akcím skrytý politický podtext.⁴⁵ Kvůli národnostním neshodám a osobním útokům opustil Rakouský krkonošský spolek Eduard Petrák, který se velikou měrou zasloužil o rozvoj turismu a o zbezpečování pohybu na horách.⁴⁶ V některých ohledech však znesvářené turistické kluby dokázaly úspěšně navázat spolupráci. Ve společné režii daly vzniknout mnoha novým turistickým stezkám. Jako první vznikla turistická trasa z Labské boudy na Sněžné jámy. Byla tedy vybudována v panství hrabě Harracha. Ten také plně financoval její výstavbu. Následovaly cesty například z Pece pod Sněžkou na Obří boudu, či ze Špindlerova Mlýna na Výrovku a mnoho dalších. Jen v severní části Krkonoš bylo do roku 1905 vytvořeno přes sto kilometrů turistických cest a poté již vzniklo pouze několik málo nových úseků.⁴⁷

⁴⁵ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 704 – 706.

⁴⁶ LOUDA, Jiří. *Špindlerův Mlýn*, s. 43.

⁴⁷ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie – život*. s. 704 – 706.

1.4 Zimní turistika

V Krkonoších se zimní turistika začala rozvíjet, oproti letní, se značným zpožděním. To zapříčinilo více faktorů najednou. V první řadě, k pohybu v zasněžené zimní krajině bylo potřeba speciální vybavení. Turisté potřebovali nejen sněžnice či později používané lyže, ale i teplé oblečení a obuv. V dobách zrodu krkonošské zimní turistiky nebylo toto vybavení na vysoké úrovni. Proto byl jakýkoli turistický počín v zimních podmínkách značně fyzicky náročný. V druhé řadě, přičteme-li k nedokonalému vybavení ještě špatnou dopravní dostupnost v zimním období, dále absenci spolehlivé předpovědi počasí a zimního turistického značení cest, dostaneme do značné míry riskantní podnik. Přes všechny objektivní potíže se první průkopníci zimních sportovních aktivit našli již na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Roku 1806 vystoupil Ferdinand von Ruppertsberg z Marburgu na Sněžku poprvé v zimních podmínkách. O jedenáct let později se Slezanům podařilo přejít celý hlavní hřeben Krkonoš. Dá se předpokládat, že tyto první turistické průstupy byly realizovány za využití sněžnic. Ty byly hojně využívány domácími horaly a značně usnadňovaly postup hlubokým sněhem. Dalším dopravním prostředkem, který se dočkal zájmu turistů ještě před příchodem lyží, byly saně zvané rohačky.⁴⁸ Používaly se ke svážení dřeva, sena ale i dopravě novorozenců ke křtu, či nebožtíků k poslednímu odpočinku⁴⁹ a také byly používány prvními horskými záchranáři. Rohačky se na naše území dostaly s alpskými dřevaři již v šestnáctém století a jejich používání v Krkonoších zlidovělo. S přelomovou myšlenou pak v roce 1815 přišel Stefan Hübner, který na rohačkách v blízkosti Pomezních bud začal svážet za úplaty turisty.⁵⁰ Trať vedla dolů, do polských Kowar.⁵¹ Tato zajímavá kratochvíle se záhy stala velmi populární a vyhledávanou atrakcí, zejména na severní straně Krkonoš. Se stoupající oblibou této aktivity přibývaly další sáňkařské dráhy. Na české straně pohoří byla provozována například dráha ze Špindlerovy boudy dolů do Špindlerova Mlýna, či z Petrovky tamtéž.⁵²

⁴⁸ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 709 – 710.

⁴⁹ GERNSTER, Miloš. Petrovka a zimní sporty. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1972, roč. 5., č. 4. s. 7.

⁵⁰ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 709 – 710.

⁵¹ LOUDA, Jiří. *Špindlerův Mlýn*. s. 43.

⁵² FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 709–710.

1.5 Lyžařství

Používání lyží, neboli v dobovém vyjádření ski, lidem značně usnadnilo pohyb v zasněženém, jinak jen obtížně dostupném terénu. V severeských státech se jednalo o známou a hojně využívanou pomůcku, avšak pro Krkonošský region se jednalo o novinku. První lyže se v Krkonoších objevily pravděpodobně v roce 1880. Pan radní Kraus je tehdy zakoupil pro své dva syny od známého, norského kapitána lodi. Kvůli počátečním nezdarům a neznalosti správné techniky však mladíci své pokusy vzdali. Za prvního lyžaře v Krkonoších je proto považován učitel z Janských Lázní, Kajetán Baier. Psal se rok 1886, když poprvé lyžoval v Černém dole. První lyžaři způsobovali veliký rozruch. Například v zimě roku 1889 zapsal hajný do kroniky na Mísečkách zápis o nálezu podivných rovných stop, nalezených ve sněhu. To pro znalce lesa představovalo záhadu a neřešitelný rébus, který rozuzlil dle dalšího zápisu až o rok později. Tehdy muže s prkny na nohou potkal osobně.⁵³ Lyžařství podporoval také hrabě Harrach, který v novém způsobu pohybu po zasněžené krajině spatřil potenciál, a ski zakoupil svým lesním pracovníkům.⁵⁴ O rozšíření sportovního lyžařství a o představení tohoto v Krkonoších nového sportu širší veřejnosti se však zasloužil především Josef Rössler – Ořovský. Tento lyžec založil při pražském bruslařském klubu v roce 1887 první lyžařský kroužek a posléze v roce 1894 první lyžařský klub.⁵⁵ Nově vzniklý Český Ski Klub Praha si pod jeho vedením kladl za hlavní cíle uskutečňování společných lyžařských výletů a také pořádání prvních závodů.⁵⁶

Lyžařské výpravy se však uskutečňovaly již před založením prvních klubů. Doložená je například dvoudenní hřebenová túra Vrchlabských lyžníků přes hřebeny Krkonoš. Vyrázili druhého dubna roku 1893 z Vrchlabského náměstí. Během své výpravy navštívili Sněžku, kde se zapsali do pamětní knihy, Petrovu boudu a také Sněžné jámy.⁵⁷

⁵³ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 710.

DAVID, Petr a kol. *110 let našeho lyžování*. Praha: Soukup & David, 2013. s. 9 – 10.

⁵⁴ LOUDA, Jiří. *Špindlerův Mlýn*. s. 44.

⁵⁵ KULHÁNEK, Otto. *Zlatá kniha lyžování*. 1. vyd. Praha: Olympia 1989. s. 38.

⁵⁶ CHOVANEC, Felix. *Dějiny lyžování*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. s. 27.

⁵⁷ BARTOŠ, Martin. *Kapitoly z dějin turistiky a lyžování v Krkonoších do roku 1945*. In: Ročenka Státního okresního archivu v Trutnově. Trutnov: Státní okresní archiv Trutnov, 2001, roč. 3. s. 124 – 128.

Od roku 1897 se Český Ski Klub rychle rozvíjel. Adepty nového sportu lákali lyžníci na svépomocí pořádané lyžařské kurzy. Ty byly uskutečňovány bezplatně a mohl se jich účastnit kdokoli. Podmínkou nebylo ani členství v klubu. Jako učitelé a instruktoři na kurzech působili převážně čeští lyžaři v čele s Josefem Rösslerem – Ořovským, výjimečně přijížděli taktéž zahraniční specialisté ze severských zemí, kde mělo lyžování delší tradici. Příkladem může být Ing. Estlander z Helsinek.⁵⁸

Po pražském vzoru se čeští krkonošští lyžníci semkli a v roce 1895 založili Český krkonošský spolek Ski Jilemnice. Tento druhý lyžařský spolek v Čechách si kladl obdobné cíle jako jeho předchůdce a to pořádat výlety, závody ale i přednášky a zábavy pro veřejnost.⁵⁹ Oba kluby spolu spolupracovaly. Například již v první sezoně svého působení sjednaly společný výlet na lyžích na Martinovu boudu.⁶⁰ Jan Buchar se také zasadil o zařazení lyžařské výuky do osnov horských škol a vydával metodické články o lyžování.⁶¹ Svým svěřencům vštěpoval smysl pro orientaci, duchapřítomnost a obratnost, čímž jako preventivní činností nemalou měrou přispěl ke zvýšení bezpečí pohybu na horách mladé nastupující lyžařské generaci.⁶²

Již po roce působení klubu vyslali Jilemničtí své zástupce reprezentovat české barvy na závod do Mnichova. Tam se zvládl lyžař Bedrník umístit na druhém místě a následující jízdu dokonce vyhrál. Mladý český klub tak dokázal, že i v relativně malých českých horách žijí schopní lyžaři. V domácím prostředí, k desátému výročí existence klubu Ski Jilemnice, uspořádali místní sportovci první lyžařský závod na padesát kilometrů. Zúčastnilo se jej dvacet jedna odvážlivců. Náročnou Trať, vedoucí z Vysokého nad Jizerou až na Mísečky a zpět do Jilemnice, tehdy nejrychleji zdolal domácí Josef Kraus a stal se tak vítězem prvního ročníku později tradičního závodu.⁶³

⁵⁸ KULHÁNEK, Otto. *Zlatá kniha lyžování*. s. 40 – 41.

⁵⁹ KULHÁNEK, Otto. *Zlatá kniha lyžování*. s. 49.

⁶⁰ Krkonošské muzeum v Jilemnici: *Lyžařská expozice, Jednatelské zprávy 1894 - 1923 Českého krkonošského spolku Ski Jilemnice*.

⁶¹ BARTOŠ, Miloslav a Jan, LUŠTINEC. *Počátky lyžování v českých zemích: expozice Krkonošského muzea v Jilemnici*. s. 18.

⁶² REITHARTOVÁ, Eva. Jan Buchar: K osmdesátému výročí zavedení lyží do Krkonoš. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1972, roč. 5., č. 4. s. 21.

⁶³ JINDŘÍŠKOVÁ, Nad'a a kolektiv. *Sto let Českého krkonošského spolku Ski v Jilemnici*. Jilemnice: Český krkonošský spolek Ski, 1994. s. 3, 4.

2 Historie Horské služby

Lyžování a tím pádem pohyb po zasněžené horské krajině se naučilo množství nových zájemců. Ruku v ruce se vzrůstajícím počtem návštěvníků hor stoupal i počet nehod vzniklých při těchto sportovních výkonech a také ztracených za nepříznivých povětrnostních podmínek. Potřeba organizované záchrany nabývala na intenzitě.

Do hor v době rozšíření a zlidovění lyžařství zavítali poprvé ve větší míře začátečníci a také méně fyzicky zdatní jedinci. Tací se svou výzbrojí často více bojovali, než ji užívali ke své potěše. Zvyšující se počet zimních sportovců kladl stále větší tlak na pomoc jim poskytující budaře a hoteliéry. Ti i po roce 1900 zajišťovali veškeré služby nabízené přichozím turistům i sportovcům. S koňským spřežením jezdili pro právě přicestovalé osoby k vlakovým stanicím, ubytovávali je a během jejich pobytu na horách živili. Byli to také oni, kdo zodpovídal za jejich bezpečnost. Ošetřovali raněné a bylo-li to nutné, svázeli je dolů do měst k lékaři.

Reakcí na zvyšující se počet úrazů a ztracených osob se stal vznik prvních záchranných skupin vzešlých z domácího obyvatelstva. Lékaři horaly školili v oblasti zdravotní péče a první pomoci. Účastnili se hasiči, listonoši, dřevaři a hlavně členové místních lyžařských spolků. Jednalo se o fyzicky zdatné znalce hor, u nichž bylo zvládnutí lyžařské techniky samozřejmostí. Byli schopní, v případě nouze, přispěchat na pomoc zraněnému sportovci, či se účastnit záchranné pátrací akce. Tito první horští záchranníci nebyli nijak organizováni a chybělo jim jednotné vedení.⁶⁴

K jedné z prvních záchranných pátracích akcí se dostal osobně Josef Rössler - Ořovský, průkopník českého lyžování. Pod jeho vedením se vydala na túru skupina čtyř mužů v roce 1900. Šli v podvečer z Martinovy boudy přes Vysoké kolo na boudu u Sněžných jam. I přes nepříznivé povětrnostní podmínky a pokročilou denní dobu vyrazili na cestu s vědomím, že trasu znají a cíl není daleko. Na hřebenu je však zastihla tma. Skupina s vidinou tepla a občerstvení zrychlila tempo. Poslední lyžař ale za ostatními zaostal. Asi také proto si zkrátil cestu a dostal se tím až k samému okraji

⁶³ SUK, Aleš. Závody lyžařského středověku. In: *SKI magazín*, Praha: Debora, 2004, roč. 10, č. 2. 81 – 83.

⁶⁴ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. s. 15.

Sněžných jam. Navátá sněhová převěž pod ním povolila a on se propadl do tmy. Jeho druzi zatím dorazili do tepla chaty, kde očekávali příchod posledního člena výpravy. Ten se ale neobjevil. Proto se znovu oblékli, nasadili lyže a vydali se po něm pátrat. Hledání nebylo úspěšné. Jeden z lyžníků se pustil dolů do Špindlerova Mlýna, aby zburcoval obyvatele k záchranné akci. Na hřebeny se vrátil s celým dobrovolným hasičským sborem na pomoc v pátrání. Pohřešovaný, který s masou sněhu propadl do Sněžných jam, na Slezskou stranu Krkonoš, přežil pád bez většího poranění. Vyhodnotil, že není v jeho silách zdolat na zpět po tmě strmý sráz. Proto se vydal k nejbližší boudě ležící pod ním v údolí. Tam mu bylo poskytnuto ubytování a pohoštění. Druhý den jej chatař na saních tažených koněm dopravil na Českou stranu pohoří, na Martinovu boudu, kde se shledal se svými druhy. Noc, kterou roku 1900 propátrali tři zbylí turisté za pomoci dobrovolného hasičského sboru ze Špindlerova Mlýna, je tak brána jako noc, kdy se uskutečnila první velká záchranná pátrací akce.⁶⁵ Je však nutné podotknout, že celý incident skončil pozitivně jen kvůli neskutečnému štěstí do propasti zřícené osoby. Podobný případ zrádné návrší zakončené srázem Sněžných jam během dvacátého století zapříčinilo ještě jednou. Také druhý nešťastník vyvázl s neskutečným štěstím, po téměř stometrovém pádu, živý.⁶⁶

Organizovaná záchranná činnost jako taková byla zaznamenána jako první na německé straně pohoří. V roce 1908 tam v Karpaczi vznikl sanitární oddíl Německého Červeného kříže, který pomáhal zraněným návštěvníkům hor. Na české straně Krkonošského pohoří k ustanovení oficiální organizace nedošlo ještě mnoho let poté, i když první horští zachránci již v okolí Špindlerova Mlýna operovali.⁶⁷

⁶⁵ KOLÁŘ, František. *Záchrana na horách*. In: 80. Výročí založení Horské služby. s. 28 – 29.

⁶⁶ SUCHL, Jan. *Vteřiny mezi životem a smrtí*. 3. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1987. s. 134 – 147.

Autor neuveden. *Z krkonošských tragédií*. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1. s. 6 – 7.

⁶⁷ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 723.

2.1 Tragédie Hanče a Vrbaty

Diskuzi o bezpečnosti pohybu na horách a o potřebě funkční organizované záchrany v Krkonoších vyvolala tragická nehoda při již tradičním závodě na padesát kilometrů, konaném ve vrcholových partiích hor dne dvacátého čtvrtého března roku 1913. Osmý ročník závodu měl být výjimečný z vícera důvodů. Na prvním místě se jednalo o průkopnický styl závodu. Mělo se závodit, na tu dobu nezvykle, po celé délce trati. V předchozích ročnících šli účastníci závodu vždy pohromadě, střídali se v prošlapávání stopy a až v posledních deseti kilometrech se rozeběhli k cíli dle vlastních sil a dovedností, což rozhodlo o vítězi. Při takovémto stylu závodu byla dokonce stanovena třicetiminutová přestávka na jídlo a odpočinek. Z toho vyplývá, že nově vypsáný prostý rychlostní styl závodu, byl nesrovnatelně obtížnější, fyzicky náročnější.

Nový systém závodu se zápolením v celé délce trati byl místní a zároveň i světovou novinkou. Další zajímavostí stojící za zmínku je i skutečnost, že v den závodu již v Podkrkonoší neležel sníh. Závod se proto konal celý ve vrcholových partiích Krkonoš, kde byla jeho padesát kilometrů dlouhá trať rozdělena do třech kol. Zůstává otázkou, do jaké míry se tyto změny podílely na tragické události, která skončila smrtí Bohumila Hanče a Václava Vrbaty.⁶⁸

Trať prostého rychlostního závodu byla značena červenými pruhy tkaniny umístěnými na tyčovém značení. Na křižovatkách cest a důležitých orientačních bodech byly rozmístěny hlídky. Hlídači závodníky směřovali, kontrolovali jejich průjezd tratí, měřili jejich mezičasy a také je občerstvovali. Závodníci měli k dispozici pomeranče, čokoládu a k pití připravený čaj.⁶⁹ Od startu z Labské boudy vedl závodní okruh k Martinově boudě, sedlem mezi Mužskými kameny a Velkým Šišákem na jižní bok Vysokého kotle, na Sněžné jámy, Violík, Novoslezskou boudu, Voseckou boudu, zpět na Violík a přes Harrachovy kameny na Labskou boudu. Toto kolo závodníci opakovali a poté se vydali do kola třetího, zkráceného. Po prvním příjezdu na Violík se ve třetím

⁶⁸ LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: *Záchrana na horách*. In: 100. Výročí tragédie Hanče. s. 8, 9.

⁶⁹ JEDLIČKA, Martin. *Hrdinná sága českého lyžování*. In: *SKI magazín*, Praha: Debora, 2003, roč. 9., č. 1. s. 74 – 76.

kole měli vydat rovnou přes Labskou louku na hřeben Krkonoše a přes Zlaté návrší do cíle na Mísečky.⁷⁰

Start rychlostního závodu, na kvůli tajícímu sněhu zkrácené trati, byl stanoven již na ranní půl sedmou, i když nakonec proběhl o čtyřicet minut později. Ještě před tím byli všichni závodníci prohlédnuti lékařem kvůli ověření dobrého zdraví a fyzické kondice. Účastnilo se 6 závodníků: Bohumil Hanč za Český krkonošský spolek Ski Start Jilemnice, Karel Jarolímek za Český spolek pro zimní sporty Praha, Južik Scheiner za Český Ski klub Praha, Josef Feistauer za Český Krkonošský spolek Ski Jilemnice, Oswald Bartel za Ski Klub Windsbraut Polaun a Emerich Rath, který nastoupil pod pseudonymem Frank Walter za Berliner Sport – Club. Závodníci byli na trať vypuštěni se třicetivteřinovými intervaly a hned za nimi vystartovala i skupina devíti závodníků účastnících se do té doby klasického turistického závodu.⁷¹

Ráno, v době startu, panovalo teplé počasí. Bylo naměřeno plus osm stupňů Celsia a počítalo se s dalším nárůstem teplot. Viditelnost nebyla ideální, ale přes řídkou mlhu prosvítalo slunce. Proto závodníci na trať vyrazili pouze spoře oděni. Počasí se však nezachovalo dle očekávání a silící vítr přinesl na trať již v prvním kole silné srážky v podobě deště, poté mrznoucího deště a nakonec sněhové vánice. Prvním odstupujícím se stal pro zranění Emerich Rath, který své snažení ukončil na Violíku. Nedaleko za ním, na Labské boudě, pak v teple zůstal odpočívat pro celkové vyčerpání Karel Jarolímek. V druhém kole odstoupil i největší rival v závodě Bohumila Hanče, Oswald Bartel s tím, že v takovém nečase jde o život, nikoli již o závod.⁷² Po závodní trati se tedy pohybovali už jen tři závodníci i s v čele s jedoucím Hančem. Pro omrzliny a podchlazení však své pronásledování vzdali oba jeho soupeři, Južik Scheiner i Josef Feistauer. Nic netušící Hanč zůstal na závodním okruhu osamocen. Při průjezdu kolem Novoslezské boudy se občerstvil, od pořadatelů si vzal citrus, rukavice a znovu statečně vyrazil do boje s vichřicí a náročnou závodní trati. Na Violíku se Hanče pokusil o tom, že je na trati sám, informovat JUDr. Vladimír Vaina, který tam držel kontrolu. Hanč mu

⁷⁰ LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: 100. Východí tragédie Hanče a Vrbaty. s. 9.

⁷¹ KOŽÍK, František. *Synové hor*. s. 47 – 48.

⁷² LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: 100. Východí tragédie Hanče a Vrbaty. s. 9 -12.

však ve vichřici nerozuměl a běžel dál. Ze stání ve vichru promrzlý JUDr. Vaina nedokázal Hanče zadržet a ten pokračoval v závodě. Bohužel bojoval již jen proti rozbouřeným živlům. U Harrachových kamenů Hanč potkal svého přítele, Václava Vrbatu, který ho přišel do nečasu na závodní trať podpořit. I přes vlastní nebezpečí Václav Vrbata půjčil Hančovi svůj kabát a čepici. Poté vyrazil zpět do údolí, pryč z vichřice. I přes přítelovu pomoc Bohumil Hanč svůj boj s nepřízní počasí nakonec prohrál. Vysílen sjel z cesty a vyčerpáním klesl na sněh.⁷³

Všichni závodníci, kteří již závod ukončili a sešli se na Labské boudě. Od půl jedné netrpělivě očekávali Hančův příjezd, aby jej mohli ze závodu odvolat. Hanč však nepřijížděl. Již odpočatí závodníci se tedy znovu oblékli a ve čtvrt na dvě se vydali do vichřice Hančovi na pomoc. Emerich Rath jej nakonec našel nedaleko křižovatky na Krkonoši. Hanč byl natolik podchlazený a vyčerpaný, že ani s pomocí kamaráda nedokázal vstát. Proto Rath sundal své i Hančovy lyže, zapíchl je do sněhu a Hanče nesl na zádech. U Pančavského vodopádu Rathovi došly i poslední síly. Byl nucen uložit Hanče do závětrí a sám se vydat na Labskou Boudu pro pomoc.⁷⁴ Tam dorazil ve tři čtvrtě na tři. Záchraná skupina se saněmi, příkrývkami a koňakem vyrazila okamžitě. Našli však již nehybného Hanče, ležícího obličejem k zemi a s píšťalkou v ústech.

Na chatě se závodníci společně s lékařem pokoušeli Hanče probudit k životu, jeho tělo bylo ještě teplé. Doktor však konstatoval smrt ochrnutím srdečního svalu důsledkem celkového vyčerpání organismu. Jelikož na chatě nebyla kafrová injekce, nemohli mu již nijak pomoci.⁷⁵

Údiv v zachráncích vzbudil Hančův oděv, který v sobě skrýval ještě děsivější pravdu. Později, po utišení bouře, našli i tělo Hančova přítele Václava Vrbaty. Ten poskytl své vlastní oblečení a bezpečí pro pomoc bližnímu, příteli. Sám při tom položil

⁷³ KOŽÍK, František. *Synové hor*. s. 50 – 53.

⁷⁴ Archiv HS, novinový výstřížek: Tajemná tragédie. *Věstník Krkonošský, Hančovo číslo: Orgán krajů a menšin českého severovýchodu*. 12. 4. 1913, Roč. 12., č. 8.

⁷⁵ LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. s. 9 – 12.

život.⁷⁶ Příkladná pomoc a oběť Václava Vrbaty je dodnes považována za symbol horského záchranářství.

Smrt dvou hor znalých a zdatných lyžařů otřásla tehdejší sportovní společností. Situace byla o to vyhocenější, že k úmrtí Bohumila Hanče došlo v oficiálním závodě, který měl být zabezpečen Českým krkonošským spolkem Ski Jilemnice. Proto se po pohřbu obou nešťastníků, kteří prohráli boj s rozbouřenými živly, naplno rozhořela diskuze o příčinách tragédie. Mnozí problém seriózně a kriticky analyzovali, aby se ze vzniklých chyb daly vyvodit patřičné důsledky a bezpečnostní opatření pro následující sportovní klání. Vzniklá vypjatá situace se však nakonec neobešla bez krivých obvinění a nespravedlivých odsudků. Svaz lyžařů se proti tomuto jednání vymezil a na dne dvacátého šestého března 1913 svolal v Praze anketu účastníků závodu, kde se měla celá věc projednat. Na této poradě byl zhotoven zápis vydaný ve výroční zprávě Svazu lyžařů.⁷⁷

„Souhlasnými výpověďmi svědků bylo zjištěno, že přesně dle propozic a platných řádů závodních všichni závodníci byli lékařsky prohlédnuti a jejich zdravotní stav byl uznán za bezvadný. Závodní lékař byl po celou dobu závodní na předepsaném místě a učinil vše, co lékařská věda předpisuje na záchranu nešťastných. Závodníci byli před závodem řádně poučeni, trať závodní asi 20 km řádně vytýčena a obsazena 10 kontrolami, které vesměs dobře fungovaly, ačkoliv vichřice a déšť jejich úřad ztěžovaly. Obětavost a mužné setrvání kontrolorů bylo všeobecně uznáno. Pořadatelstvo učinilo všechna možná opatření k bezpečnosti a správnému provedení závodů. Záchranná akce provedena bez prodlení a s obětavostí příkladnou. Diváci, lyžaři i závodníci poskytli k záchranné akci svých sil až k hranici vyčerpání. Vinu tragického skonu obou lyžařů nelze nikomu přičítati, leč nepředvídaným a nevysvětlitelným působením povětrnostních poměrů.“⁷⁸

S obsahem textu ve zprávě vydané Svazem lyžařů se nedá nesouhlasit. Závod byl na tehdejší poměry zabezpečen dle všech zvyklostí. A v tom byl pravděpodobně

⁷⁶ Archiv HS, přepis: RATH, Emerich. *Pamětní kniha Labské boudy*. 25. 3. 1913.

⁷⁷ LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. s. 12.

⁷⁸ Krkonošské muzeum v Jilemnici: Lyžařská expozice, *Výroční zpráva Svazu lyžařů v Království českém*.

zdroj všech nesnází. Musíme vzít v potaz, že tragédie se stala na počátku celé lyžařské éry. Lidé měli k dispozici do té doby nepředstavitelnou pomůcku k pohybu po zimní krajině, lyže. Je proto pravděpodobné, že pořadatelé i závodníci cítili falešný pocit bezpečí. Nepřipouštěli si možnost tragédie, když byli takto vybaveni. Ve stále se zhoršujícím počasí spoléhali na to, že na lyžích se zdatný horal nemá čeho bát, že zvládne dojet do bezpečí. Jak jinak by kontroloři mohli nechat ve stále se zhoršujícím počasí projíždět stanovištěmi spoře oděné závodníky bez toho, aby předčasně ukončili závod. I v dnešní době moderních materiálů a pomůcek se v podmínkách popisovaných ze dne dvacátého čtvrtého března 1914 závody běžně ruší. I to přispívá k názoru, že tragédii zapříčinila v první řadě důvěra v lyže, jako nový prostředek k rychlému a bezpečnému pohybu po zasněžené trati, než samotná změna počasí.⁷⁹

Opojení z lyží a lyžařského způsobu pohybu bylo tak silné, že ani zachránci si neuvědomovali vlastní nebezpečí a do vichřice se vydali po Hančovi pátrat jednotlivě. Pokud by Emerich Rath našel Hanče ještě s jedním, či dvěma dalšími spolu zachránci, mohla celá událost skončit jinak. Svými vlastními silami nebyl Rath schopný Hanče transportovat na chatu. Nešťastná událost, však přinesla i jisté ovoce. Mnohým lyžařům otevřela oči. Ukázalo se, že ani lyže, nedokážou člověku na horách zajistit bezpečí, a že s rozmary počasí se musí i nadále počítat. V dalších ročnících závodů již bylo organizační zajištění o mnoho důslednější a devátý ročník závodu na padesát kilometrů se dokonce pro jistotu konal celý v podhůří Krkonoš.⁸⁰ Svaz lyžařů mimo jiné uspořádal sbírku na podporu pozůstalých. Informoval o tom v národních listech a vyzval všechny české lyžaře k „soustrasti skutkem projevené“.⁸¹

⁷⁹ LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. s. 12.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Archiv HS, novinový výstřížek: SCHWARZ, Jaroš. *Všem českým lyžařům*. Národní listy. 30. 3. 1913

2.2 Život v Krkonoších za první světové války

Atentát spáchaný v Sarajevu dne dvacátého osmého šestý roku 1914 na rakouského následovníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este, odstartoval sérii událostí, které vedly k rozpoutání první světové války. Němci žijící na území Krkonoš, stejně tak jako Češi, povinováni účastnit se boje na straně Rakouského státu, narukovali k boji. Pro Čechy tato událost byla ještě o to méně radostná, že se účastnili války na straně cizího národa a do konfliktu byli vtaženi německou většinou.⁸² Tyto skutečnosti ovlivnily soužití obou národů v Krkonoších ve válečné i v poválečné době. Pro horské oblasti, které měly menší koncentraci osídlení, než pod nimi se rozkládající nížiny, válka a mobilizace znamenala zastavení rozvoje, pokroku a také téměř úplné vyliďnění. Většina mužské populace odešla na frontu, což vedlo k úpadku. Situaci ve válečné době zhoršovalo nedostatečné zásobování v podhorských a v horských oblastech říše. Všechny tyto faktory vedly ke stále se propadajícím sociálním poměrům v Krkonošské oblasti. Lidé netrpělivě očekávali konec války, který přišel na podzim roku 1918.⁸³

Jelikož se život v horách za první světové války téměř zastavil, nenastal ani žádný pokrok v otázce záchran. Turisté se v krajině za válečného stavu až na výjimky nepohybovali a stejně tak lyžařů bylo poskrovnu. Proto větších záchranných akcí nebylo třeba. Světlou výjimku tvořil Český krkonošský spolek Ski Jilemnice. Za války členové oddílu zorganizovali do hor několik lyžařských výletů. I z řad Jilemnického oddílu však pro vojenskou službu ubývali členové, účast proto nebyla veliká. Zapálení lyžníci pořádali alespoň závody pro mládež, když už dospělých k závodu nebyl dostatek.⁸⁴

Ani konec války nepřinesl do Krkonoš a Podkrkonoší klid. Německé obyvatelstvo, které tvořilo v horských oblastech většinu, nepřijalo vyhlášení samostatnosti Československa libě. Němci otevřeně hlásali názor, ve kterém propagovali německou vládu pro většinové německé pohraničí. Jejich chování se dostávalo do konfliktu s Čechy, kteří s nově nabitou hrdostí a elánem vzhlíželi ke své budoucnosti v První Republice. V česko – německých sporech rozhodl až prosincový vstup

⁸² POKORNÝ, Jiří. *Dějiny země Koruny české*. 1. vyd. Praha: Paseka, 1992. s. 139 – 141.

⁸³ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 413.

⁸⁴ Krkonošské muzeum v Jilemnici: Lyžařská expozice, *Jednatelské zprávy 1894 - 1923 Českého krkonošského spolku Ski Jilemnice*.

Československého vojska. Vojenská síla dokázala jednoznačně rozhodnout otázku vlády, rivalitu a národnostní napětí však ze dne na den rozptýlit snad ani nemohla.⁸⁵

2.3 Období po první světové válce

Po vzniku Československa a relativním uklidnění napjaté národnostní situace se do Krkonoš opět začal vracet život. Do hor mířilo v dobách první republiky více návštěvníků, než kdy dřív, a to jak z řad turistů, tak lyžařů. Byly pořádány četné výlety po vyhlídkách a vrcholcích, lyžařské výpravy, přechody i závody. Na scéně se objevila nová lyžařská disciplína, obdoba dnešního sjezdového lyžování tehdy nazývaná jako sjezdy strání.⁸⁶

Postupem času do hor zavítávalo stále více lidí, což lze doložit podle toho, že domácí obyvatelstvo již nemělo kapacity všechny hosty ubytovat. V kronice města Pece pod Sněžkou je doslova psáno: „...rostly nové budovy, jako houby po dešti. Přesto mnozí hosté, kteří nebyli dříve ohlášení, museli se vrátit.“⁸⁷ Horalé si byli vědomi možného zisku a budovali jak nové světnice, tak celé domy. Ubytovací kapacita horských center se tak rychle zvedala a s ní ruku v ruce i jejich návštěvnost.⁸⁸

Sportovce sdružovaly četné spolky a organizace. Za stěžejní pro působení v Krkonoších mohu označit Klub československých turistů, dále Svaz lyžařů, nově již také republiky Československé, Československou obec sokolskou a nelze opominout ani německý Wintersportsvereine. Tyto spolky propagovaly pobyt v horské krajině, nabíraly nové členy a organizovaly různorodé činnosti v Krkonoších. Hlavní tíha pobytu turistů však stále spadala na domácí obyvatelstvo, tedy na chataře a budaře. Ti se starali o potřeby u sebe ubytovaných hostů. S přibývajícím počtem rekreatantů a sportovců však přibývalo i zraněných, zbloudilých a bohužel taktéž nehod s tragickými následky. Právě pro rostoucí nehodovost, pro kterou již chataři sami svými silami nebyli schopni zabezpečit okolí horských center, se začaly vést diskuze o zřízení záchranné

⁸⁵ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 413.

⁸⁶ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 80. Výročí založení Horské služby. s. 31 – 32.

⁸⁷ Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský úřad Pec pod Sněžkou, DIX, Štefan. *Pamětní kniha obce Velká Úpa III – 1922 – 1939*.

⁸⁸ Tamtéž.

služby. Ta měla mít dostatečné kapacity, materiální vybavení i teoretické předpoklady pro zvládnutí narůstajícího počtu nehodových situací.⁸⁹

V době, kdy se o nutnosti zvýšit zabezpečení hojně diskutovalo, přišel se svým nápadem ke zlepšení orientace při pohybu v Krkonošských zimních podmínkách malíř a lyžař Kamil Vladislav Muttich. Zamýšlel se nad možností značení turistických cest a tras v takové podobě, která by umožňovala rozpoznat označený směr i za mimořádně nepříznivých podmínek. Dosud běžně používané tabulky s psaným textem, ať česky, či německy, při větru za vyšší relativní vlhkosti ovzduší, namrzaly a poté nebyly čitelné. V případech, kdy na hřebeni takovéto podmínky vydržely několik dní, což v Krkonoších není ničím výjimečným, se na ukazateli utvořila několikacentimetrová vrstva ledu. Tu bylo možné jen velice obtížně odstranit a tak určit správný směr pro pokračování. Kamil Vladislav Muttich proto v roce 1923 vytvořil speciální značky, které byly rozpoznatelné i pod námrazou a které byly umíst'ovány na křížení cest na již používané tyčové značení. Značky byly vyřezány z plechu a odlišovaly se tvarově tak výrazně, aby byly snadno rozeznatelné i za zhoršených podmínek. Značek Kamil Vladislav Muttich navrhl dvacet pět. Charakterizovaly nejvýznamnější objekty v Krkonoších. Jelikož se Muttichovy němé značky osvědčily, ke stávajícímu systému bylo přidáno ještě pět dalších. Tím se Kamil Vladislav Muttich zasloužil o zvýšení bezpečnosti pohybu po Krkonošských hřebenech a usnadnil orientaci za nepříznivého počasí, kdy je pohyb ve vrcholových partiích hor nejvíce zrádný a nebezpečný. Mimo němých značek Kamil Vladislav Muttich vytvořil i první zimní lyžařskou mapu Krkonoš.⁹⁰

⁸⁹ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 80. Výročí založení Horské služby. s. 31 – 32.

⁹⁰ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 80. Výročí založení Horské služby. s. 31.

2.4 Vznik Horské záchranné služby

Vzniku horské služby předcházelo formování záchranných oddílů v hlavním turistickém centru české strany pohoří Krkonoš ve Špindlerově Mlýně. Tyto záchranné oddíly neměly jednotné vedení a nebyly nijak složitěji stratifikovány ani organizovány. Přesto úspěšně poskytovaly pomoc turistům a sportovcům v nesnázích. V lednu roku 1930 se Svaz lyžařů obrátil na okresní úřad ve Vrchlabí s žádostí na zřízení organizované záchranné služby. Pro upřesnění své žádosti členové Svazu lyžařů uvedli, že obdobné organizace již úspěšně fungují v zahraničí, například v Sasku, či v Bavorsku. Okresní úřad ve Vrchlabí na žádost Svazu lyžařů zareagoval a vypsal anketu v záležitosti záchrany na horách pro získání informací z obvodu své působnosti.⁹¹

Na průzkum stavu v otázce záchrany, prováděný okresním úřadem ve Vrchlabí, odpověděl doktor Vilém Pícek, působící jako státní obvodní lékař ve Špindlerově Mlýně. Ve svém psaní z osmnáctého února roku 1930 podává zprávu, že již několik let školí místní dobrovolné hasiče jak ve zdravotnické teorii, tak v praxi. Cvičení byla zaměřena obzvláště na v horách se nejčastěji vyskytující zdravotnickou problematiku. Jednalo se především o ošetření zlomenin a vymknutých kloubů, provádění nouzových obvazových technik, nácvik transportu raněného na tradičních i improvizovaných svozných prostředcích ale také o pomoc při postižení náhlou chorobou. MUDr. Vilém Pícek ve svém dopise upozornil na přínos telefonní sítě, pomocí které by bylo možné rychle šířit zprávu o nehodách a tak k postiženému včas poslat pomoc, či v případě nutnosti záchranné družstvo. Uvedl také, že by bylo na místě zřídit obdobné záchranné sanitní kolony, jako jsou ty ve Špindlerově Mlýně i v ostatních Krkonošských okrscích. Konkrétně jmenoval Vrchlabí, Janské Lázně, Velkou Úpu a Harrachov. Doktor Vilém Pícek ve svém dopise také upozornil na nutnost umístit lékárny a záchranný materiál přímo na horské boudy a to preventivně, jelikož lékaři a záchrany znalé osoby nacházející se v okolí s tímto vybavením mohou poskytnout první pomoc neprodleně. V poslední řadě pak vytkl, že okres nedisponuje moderním sanitním vozem, kterým by

⁹¹ Archiv HS, PÍCEK, Vilém. *Zpráva MUDr. Pícka městskému úřadu ve Vrchlabí.*

FRYČ, J. Vývoj a vznik Horské služby na Krkonoších a počátky průvodcovské služby. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 1. s. 1 – 2.

bylo možné z horských turistických center svézt zraněné dolů do Vrchlabské či Jilemnické nemocnice.⁹²

Vladimír Vaina ve své odpovědi Svazu lyžařů do značné míry vychází právě ze zprávy špindlerovského státního obvodního lékaře Picka. Ve svém dopise zdůrazňuje nutnost zbudování telefonního spojení mezi jednotlivými horskými boudami a Špindlerovým Mlýnem, které by do značné míry urychlilo případné budoucí zásahy. Dále opakuje důležitost vybavování bud lékárníčkami, ve kterých se má nalézat obvazový materiál a nezávadná léčiva pro případ, že by se v blízkosti úrazu a chaty vyskytl lékař. Jako prioritní hejtman Vaina označil nákup sanitního vozu, na který ale úřad v roce 1930 neměl dostatek financí.⁹³

Další zdroje, pojednávající o počátcích Horské služby, se vážou k založení špindlerovské lyžařské školy Slalom z roku 1933. Lyžařskou školu s názvem Slalom založil Wilhem Möhwald. Když tento lyžař před začátkem zimní sezony žádal o založení své školy, uvedl ve svůj prospěch, že lyžařští instruktoři, co by zkušení lyžníci, budou v případě potřeby nápomocní při pátracích či záchranných akcích.⁹⁴

K první veřejně známé záchranné akci, kdy lyžaře zachránili právě instruktoři ze školy Slalom, došlo v zimě roku 1934. Zbloudilý Harry Schönfelder ze Žitavy sešel z cesty a ztratil se v Labském dole. Jeho záchrany se účastnilo celkem devět osob. Čtyři byli příslušníci zmiňované školy Slalom a zbylých pět sehnali instruktoři k záchrane svépomocí. O této události veřejnost informoval časopis Prager Tagblatt, potažmo byl časopisový článek otištěn i v novinách.⁹⁵

⁹² Archiv HS, PICEK, Vilém. *Zpráva MUDr. Picka městskému úřadu ve Vrchlabí.*

⁹³ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě.* In: 80. Výročí založení Horské služby. s. 32.

⁹⁴ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě.* In: 80. Výročí založení Horské služby. s. 32.

⁹⁵ Archiv HS, VAINA, Vladimír. *Korespondence náčelníkovi špindlerovského Četnictva.* Vrchlabí: 1934. Archiv HS, Velitel Četnictva. *Korespondence okresnímu hejtmanovi Vainovi.* Špindlerův Mlýn: 1934.

2.5 Organizační změny v záchraně

Jelikož úrazů vlivem přílivu sportovců a turistů neustále přibývalo, bylo třeba přizpůsobovat i činnost prvních záchranných oddílů. Toho si byl vědom Vrchlabský hejtman Vladimír Vaina, spolu se svým kolegou Bedřichem Krátkým. Jejich prvním krokem bylo uspořádání oficiálního cvičení horských záchranářů, které se konalo pátého května roku 1934 ve Špindlerově mlýně. Zúčastnilo se přes čtyřicet osob a procvičovalo se vše od první pomoci a ošetření nejfrekventovanějších úrazů až po svozy zraněných z hřebenů do údolí.⁹⁶ Účelem bylo dobrovolným záchranářům přednést teorii zdravotní v dostatečném rozsahu a neprodleně tyto znalosti aplikovat na konkrétní případy tak, aby získané vědomosti využít v nadcházející sezoně a mohli zraněným poskytnout co nejkvalitnější a nejrychlejší pomoc.

Z korespondence okresního vrchlabského hejtmána doktora Vladimíra Vainy se Svazem lyžařů z dvacátého sedmého prosince roku 1934 vyplývá, že již na počátku zimní sezony byl ve Špindlerově Mlýně zřízen zvláštní záchranný sbor. Jako účel vzniku sboru doktor Vaina uvádí soustavné řízení a odborné vedení záchranných oddílů. V tomto nově zřízeném záchranném sboru byli sdruzeni členové dobrovolného hasičstva, členové spolku Wintersportverien, instruktoři lyžařské školy Slalom a místní četnictvo. Právě četnictvo tvořilo nosný pilíř záchranného sboru. Četníci přijímali zprávy o nehodách, svolávali a řídili záchranné akce, vyrozumívali okolí. To vše bylo možné především kvůli dokončení telefonického spojení četnické stanice s většinou okolních turisticky a sportovně využívaných Krkonošských bud.⁹⁷

Základna záchranného sboru se nadále rozšiřovala. Počátkem roku 1935, konkrétně dvacátého prvního ledna, hejtman Vaina znovu informoval zemský úřad v Praze o stavu a působení již šesti záchranných oddílů operujících na území Špindlerova Mlýna a jeho okolí. V každém oddíle bylo shromážděno patnáct mužů. Čtyři oddíly měly sídlo přímo ve Špindlerově Mlýně, a sice jeden hasičský a tři složené

⁹⁶ KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 80. Výročí založení Horské služby. s. 32.

⁹⁷ Archiv HS, VAINA, Vladimír. *Korespondence Svazu lyžařů české republiky*. 27. 12. 1934.

SUHL, Jan. *Na shledanou v Krkonoších*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství revolučního odborového hnutí, 1984. s. 40.

KLEPŠ, Adolf. *Horská služba Krkonoše*. In: 80. Výročí založení Horské služby. Jilemnice: Gentiana, 2014. s. 7.

z lektorů lyžařských škol. Další oddíl sídlil nedaleko ve Svatém Petru pod vedením Jana Kohla. Poslední oddíl měl ústředí v Leierových boudách, pro oblast Špindlerovky, pod vedením četaře hasičů Pittermanna.

Ze zprávy se nově dozvídáme o držení pohotovosti, ve které se jednotlivci i oddíly střídaly. Za každé situace byl jeden z oddílů schopen okamžitě vyrazit do akce, byl-li k tomu dán podnět. Hlášení o úrazech se podávala buď telefonicky na četnickou stanici s číslem třicet jedna, či ústně. Z četnické stanice poté obvolávali ostatní oddíly, svolávali je do akce a koordinovali záchranu samotnou.

V sanitní koloně špindlerovských hasičů pak těmto oddílům místní doktor a starosta Vilém Pícek vedl teoretická cvičení. Nově mu dle zprávy se cvičeními pomáhal i doktor Kindler a nadále se zaměřovali především na běžná poranění nejčastěji se v horském terénu vyskytující. Ošetření mimo Špindlerův Mlýn usnadňovaly na horských boudách zřízené lékárničky. Ty vybavil Svaz lyžařů republiky Československé, i když pro nedostatek financí zatím pouze v omezeném rozsahu. Svaz lyžařů rovněž působil v otázce preventivní bezpečnosti. Na horách pořádal školení a zdravotnické kurzy. Hejtman Vaina dále ve zprávě chválí dobrovolné záchranáře ze školy Slalom a Wintersportverein Spindlermühle, bez jejichž fyzicky a technicky lyžařsky zdatných členů, by mnohé záchranné akce nebyly proveditelné. Záchranáři byli do akcí vybaveni za pomoci místního hasičstva. To poskytlo potřebná lana, nosítka i nářadí.

V samostatné kapitole se doktor Vaina věnuje otázce telegrafu a telefonní sítě. Píše, že díky cílevědomé spolupráci s ředitelstvím pošt a telegrafů v Pardubicích se dařilo zlepšovat funkčnost telekomunikačních sítí. Výrazně se tak zkrátila doba potřebná k zásahu od samotného vzniku úrazu, zvláště pak o svátcích a víkendech, kdy bývalo oznamování nehod častější. Přesto ne ve všech oblastech bylo telefonní a telegrafické spojení zcela spolehlivé. Obzvláště ve východních Krkonoších měla síť stále značné rezervy, které byly již v době vzniku zprávy řešeny.

Jako velkou přednost okresní vrchlabský hejtman doktor Vladimír Vaina uvádí možnost použití sanitního vozu, který opatřil Vrchlabský hasičský sbor. Bylo tak možno

rychle transportovat nemocné a zraněné do nejbližší všeobecné veřejné okresní nemocnice ve Vrchlabí.⁹⁸

President Československé republiky Josef Sobotka vzal zprávu Vladimíra Vainy na vědomí a byl jí uspokojen. Svou odpověď adresoval okresnímu úřadu ve Vrchlabí v korespondenci ze dne desátého února roku 1935. V dopise žádal úřad, aby i nadále věnoval otázce záchranných sborů patřičnou pozornost, účinně je podporoval a o jejich působení i nadále podával informace zemskému úřadu. Dále pan president okresní vrchlabský úřad vyrozuměl o tom, že opis dopisu poslal i na úřady v Jilemnici a Trutnově s podnětem ke zřízení obdobných záchranných sdružení. Nově také krkonošské záchranné oddíly mohly počítat s materiální pomocí od organizace Červeného kříže v Praze šest.⁹⁹

2.6 Tragická únorová noc roku 1935

Smutným rekordem se do historie zapsal druhý únorový den roku 1935. V odpolední i večerní vánici a v lavinách zahynulo celkem osm osob. Nechybělo málo ke skonu osoby deváté. Onou šťastlivě přeživší byla slečna Rennerová, dcera maršovského lesního kontrola Rennera. Renner doprovázel na výletě svou dceru a její pražskou přítelkyni od Modrého dolu přes Studniční horu, když je zastihla lavina. Slečna Rennerová byla masou sněhu odhozena z lavinové dráhy. Ke svému štěstí se dovolala pomoci kolem se pohybujících lyžařům. Její otec a pražská slečna však byli strženi lavinou a zcela zasypaní. Vyprostili je až druhý den, bohužel oba již mrtvé.¹⁰⁰

Dalších šest obětí bouřlivé noci z druhého na třetího února vypátrali vojáci, kteří se účastnili zimního výcviku na Labské boudě a na Výrovce. Celkem se zde cvičilo šedesát mužů. Osudového odpoledne je zpět do chat vyhnala sílicí sněhová bouře. Za asi třicet minut po návratu na Výrovku zazvonil telefon se sdělením z Luční boudy. Budař v něm oznamoval, že směrem k Výrovce vyrazil muž s ženou a pokud je to

⁹⁸ Archiv HS, VAINA, Vladimír. *Korespondence Zemskému úřadu v Praze*. 21. 1. 1935.

⁹⁹ Archiv HS, ŘÍHA. *Korespondence kanceláře presidenta republiky ohledně pracovní schůze* z 29. 5. 1935. Praha: 1935.

¹⁰⁰ Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský úřad Pec pod Sněžkou, DIX, Štefan. *Gedenkbuch der gemeinde Grossaupa* 3.

možno, aby vojáci poslali několik mužů naproti. Vojáci dali ihned dohromady patnáctičlenný tým, vyzbrojili se a vyrazili páru v ústrety. Bouře však stále sílila a přicházela tma. Když viditelnost klesla na pět metrů, sami zachránci se ocitli v nebezpečí a dali se před rozbouřenými živly na ústup. Vypověděli pak, že vítr byl tak silný, že je srážel k zemi a sněhem byli pod oblečením celí vycpaní. Nezbylo než sečkat na chatě, zda pohřešovaní dorazí sami. Paní vedl zkušený horský vůdce z Pece pod Sněžkou a všichni doufali, že na Výrovku dojdou. Vichřice trvala celou noc a napadlo mnoho sněhu. Očekávaná dvojice se do rána neobjevila. Po roztrhání oblačnosti vojáci z Výrovky vyrazili pátrat po pohřešovaných mezi Luční boudou a Výrovku. Oba nešťastníky našli asi po dvouhodinovém pátrání. Nalézali se na území Modrého dolu, kam je zřejmě z hřebenu zahnal vítr, když ztratili tyčové značení. Cestu z Modrého dolu již nenalezli a umrzli jeden vedle druhého.¹⁰¹

Po ukončení pátrací akce mezi Výrovkou a Luční boudou, byli vojáci odvoláni ze svých stanovišť. Dostali zprávu, že se v Krkonoších kromě čtyř již nalezených mrtvých, pátrá ještě po dalších čtyřech nezvěstných osobách. Zmizeli dva důstojníci československé armády, štábní kapitán Jan Příkryl a major Jaroslav Pazdírek a dále dvojice lyžařů z Labské boudy, která se v nečase vydala dolů do údolí přes Mísečky. Štábní kapitán Jan Příkryl a major Jaroslav Pazdírek byli údajně dobrými lyžaři, a Krkonošskou krajinu dobře znali. Proto se také pravděpodobně nezalekli zhoršujícího počasí a nesetřvali na Martinově boudě, kam ve večerních hodinách dorazili ze Špindlerova Mlýna. Po občerstvení i přes varování budaře a personálu Martinovky zamířili na Labskou boudu, kde měli rezervované ubytování. Byla již tma a venku sílila sněhová bouře. Personál na obou horských chatách byl v telefonickém spojení a tak na Labské boudě věděli, že mají muže čekat. Ti však nepřicházeli. Proto chataři zburcovali personál a ochotné hosty, mezi nimiž byla i druhá, na cvičení ubytovaná vojenská jednotka, a společně se vydali do vichřice pátrat po pohřešovaných. Jejich záchranná výprava nebyla úspěšná. V jednu hodinu v noci proto telefonicky oznámili na četnickou stanici ve Špindlerově Mlýně informaci o pohřešování dvou osob. Ze Špindlerova Mlýna neprodleně vyrazil záchranný oddíl. Začali prohledávat nejprve dno a svahy

¹⁰¹ SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších*. s. 71.

Labského dolu směrem k Labské boudě. Ani jejich noční snaha však nebyla odměněna úspěchem.¹⁰²

Na pomoc v pátrání po zmizelých se do okolí Labské boudy přesunula Dlouhým dolem a přes Martinovku i první skupina vojáků, která již v té době zakončila pátrací akci u Výrovky. U Labské boudy již druhý vojenský oddíl a skupina dobrovolných záchranářů ze Špindlerova Mlýna pročesávaly terén za naděje na nalezení přeživších. Na Pančavské louce skutečně našli u smrku zapíchnuté lyže. V úkrytu však nikdo nepřežil. Vojáci v závětrí nenalezli své kolegy, nýbrž dvojici turistů, která mířila z Labské boudy na Mísečky. Těla dvou důstojníků při pátrání v den po vichřici nalezena nebyla. Vojáci objevili pouze lyži v Labské rokli, kam se jejich kolegové zřítily. Pravděpodobně při ztrátě orientace sešli na samý okraj strže a strhli lavinu, která je strhla sebou do údolí.¹⁰³

Tragický druhý únor vzbudil v Československé republice rozruch. Veřejnost nikdy předtím nebyla více nakloněna podpoře horským záchranářům. Do celé záležitosti se vložil prezident Josef Sobotka a vyžádal si nové podrobné informace o stavu záchranných oddílů. Dále pověřil vrchlabského hejtmána Vladimíra Vainu, aby vedl a organizoval záchranné akce na celém území Krkonoš.

¹⁰² KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. s. 17.

¹⁰³ SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších*. s. 71.

2.7 Zpráva Jindřicha Ambrože

Informace, o které prezident Josef Sobotka požádal, shromáždil a v obsáhlé zprávě presentoval jilemnický městský tajemník a také jednatel Krkonošské župy Klubu československých turistů, Jindřich Ambrož. Na samém počátku dokumentu Jindřich Ambrož děkuje zemskému úřadu za podnět okresním úřadům v Jilemnici a v Trutnově ke zřízení záchranných sborů v jejich obvodech působnosti. Uvádí, že tímto činem se zemský úřad zasloužil o zvýšení bezpečnosti v Krkonoších. Upozorňuje však, že aby byl tento krok vykročený správným směrem v konečném stavu úspěšný, musí se nové oddíly zřizovat a vést účelně.

V prvé řadě Jindřich Ambrož analyzoval potenciální nebezpečí v zimních horách. Uvedl, že ne v údolích, kde záchranné oddíly mají umístěna svá sídla, nýbrž na horských hřebenech tkví největší nebezpečí. V nečase či při úraze pak cesta záchranářů z údolí trvá mnohdy hodiny a nezřídka kdy již je na záchranu a pomoc pozdě. Jako obzvláště nebezpečné a odlehlé označil náhorní roviny od Vosecké boudy k boudě Labské, přilehlé Pančavské louky, Zlaté návrší a Labský důl. Dále pak pohraniční cestu ze Špindlerovy boudy na Sněžku, údolí Bílého Labe a Kozí hřbety, kde mnohdy hrozilo lavinové nebezpečí. Jako další nebezpečné lavinové terény uvedl území Studniční hory s lavinovými drahami do Modrého a Úpského dolu, ze Sněžky do dolu Obřího, v celých Sněžných jamách a také v jamách Kotelních.

Varoval také, že ani vyhnutí se nebezpečným trasám a místům nezaručí bezpečí při túře ve špatném počasí, při zhoršené viditelnosti či v nepříznivých povětrnostních podmínkách. Jako zvláště nebezpečné Jindřich Ambrož označil vyrážet na túry v čase nočním a za bouří. Za méně nebezpečné označil cesty opatřené tyčovým značením, ale varoval, že i ty by měly být zavřené pro méně cvičené a zdatné lyžaře, při větším množství nového sněhu či v noci.

Na základě předchozí úvahy Jindřich Ambrož navrhl zemskému úřadu zřídit malé služebny pro dvě až tři osoby, přímo v inkriminovaných horských úsecích. To bývalo možné i za malých nákladů v zázemí již stojících horských bud. Zkrátila by se tím doba potřebná k přemístění záchranářů k postiženým osobám. Dále Jindřich Ambrož varoval, že ani provoz stanic ve Špindlerově Mlýně, Harrachově, Rokytnici nad Jizerou, Benecku, Janských Lázních a Peci pod Sněžkou nebude dostatečný v době

svátků, jako jsou Vánoce, Velikonoce a v době pololetních prázdnin. Tehdy do Krkonoš přijížděly až tisíce lyžařů. Jako řešení navrhoval Jindřich Ambrož právě zřízení stanic ve vrcholových partiích Krkonoš.

Jako místních poměrů znalý horal rovnou navrhl umístění jednotlivých služeben tak, aby odpovídaly potřebám záchranářů. Tyto služebny měly být obsazeny dvěma až třemi muži. Jedna měla být umístěna na Vosecké boudě, další na boudě Labské, na Dvoračkách, na Martinově boudě, na Petrovce, na Špindlerových boudách, v Luční a Obří boudě a třeba i na Brádlarově boudě a na boudě Kolínské u Černé hory. Hlídky s tříčlennou posádkou pak měli mít sídlo na Horních Mísečkách u Františka Rennera, na Benecku v hotelu u Augusta Kubáta, nebo Františka Rába a v Obřím dole v Grossmannově hostinci. Tyto výše jmenované služebny navrhl přiřadit k jednotlivým záchranným oddílům, které by do nich dle rozpisu vysílaly posádku.

Dle výčtu nejnebezpečnějších úseků pak považoval za nutné k nim přiléhající boudy speciálně vybavit. Například jako pomoc pro nalezení bud ležících na náhorních planinách při snížené viditelnosti navrhoval osadit střechy těchto bud výstražnými majákovými světly a sirénami. Sirény v té době již byly výbavou boudy Labské a Luční, kde již měly i reflektorový maják. Dále Jindřich Ambrož dal podnět k tomu, aby budaři pro záchranu cvičili psy Bernardýnského plemene, obdobně jako tomu bývá v zahraničí. Dodává, že tak jako tak budaři již tyto psy u svých bud mají, ti pouze postrádají potřebný výcvik pro záchranu.

Jindřich Ambrož ve svém rozboru nadnesl dosud nediskutovanou otázku a totiž financování záchranných družstev. Uvedl, že organizace hasičské, turistické ani lyžařské na financování provozu Horských záchranářů nemají prostředky, a že zde je třeba pomoci.

„Při výběru členů záchranných sborů přichází v úvahu pouze výborní a tělesně zdatní a otužilí lyžaři, znalí poměrů místních a také oblasti, ve které mají službu konati. Zpravidla jsou to dřevaři, zvyklí námaze svého povolání, nebo závodníci, jichž je v horách dostatek. Tací lidé rekrutují se z řady chudých a nelze od nich žádati, aby si hradili náklady osobní, opatřovali si lyže, oděv a podobně, sami se stravovali. Proto

služba hlídek v činnosti musí být honorována, případně vypsány odměny za úspěšný zážitek zvláště, zejména na záchranu živého člověka. ¹⁰⁴

*„Je přímo trapné, když dobrovolní zachránci, kteří nasadí své zdraví i život, zůstávají bez náhrady a odměny za jejich ochotu a námahu.“*¹⁰⁵

Jako příklad uvedl výpověď budaře, který kvůli pátrací akci přerušil provoz na boudě, odvolal veškerý svůj personál a jal se s ostatními dobrovolníky účastnit záchranné akce. Po ukončení hledání, unavení, byli nuceni sjet do údolí a tam přenocovat. Nouzový nocleh i saně s koněm na zpáteční cestu musel budař uhradit sám, stejně jako stravu a o ušlém zisku na boudě ani nemluvě. Celkovou částku vyčíslil budař na šest set korun československých.

*„Tak je to i s chudými zachránci, jimž sotva někdo poděkuje a samo sebou nic nenahradí jejich námahu.“*¹⁰⁶

Jindřich Ambrož navrhl vytvořit centrální fond pro potřeby záchranné služby, který by dozorovaly příslušné krajské úřady. Do tohoto fondu by se prostředky získávaly z různých zdrojů. Uvažovalo se o poplatku placeném při přepravě lyžařů do Krkonoš v částce od jedné do dvou korun československých, vybíraných na autobusových a vlakových stanicích a na parkovištích pro osobní automobily. Dále formou ročního poplatku za lůžko pro hoteliéry a to ve výši okolo padesáti haléřů. Také se počítalo s příspěvkou od organizace červeného kříže. Další pomocí mělo být bezplatné ubytování záchranářů ve službě na příslušných boudách i s přiměřenou stravou a odměny od zachráněných movitých lyžařů, které by měly být účtovány taktéž v přiměřené výši.

V neposlední řadě se ve své zprávě Jindřich Ambrož věnoval telefonnímu spojení. Uvedl, že vybudování telefonické sítě mezi jednotlivými turisticky využívanými boudami a údolím citelně usnadnilo organizování záchranných prací. Tato síť však měla v roce 1935 stále své rezervy. Vždy se s její pomocí nepodařilo bezvadně

¹⁰⁴ Archiv HS, AMBROŽ, Jindřich. *Zpráva o stavu horského záchranného sboru v Krkonoších.*

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

dohovořit. Spojení bývalo přerušeno například mezi Rokytnicí nad Jizerou a nad ní ležícími boudami vždy v neděli a po šesté hodině večerní až do hodin ranních. Jinde zase síť dosud nebyla zavedena. Chyběla například na Havlově, Liščí, či Hrnčířské boudě. V inkriminovaných místech vznikalo nebezpečí prodlevy zpráv o úrazech, či pohřešovaných a proto Jindřich Ambrož označil za důležité, tento stav změnit a nevyhovující spojení vylepšit, chybějící dobudovat.

Jindřich Ambrož se na konci svého upozornění pozastavil i nad otázkou preventivní bezpečnosti. Vyjádřil se pro zhotovení informativních letáků, ve kterých by lyžaři byli upozorněni na nejčtenější v horách vyskytující se nebezpečí a tipy, jak se takovým nebezpečím vyhnout. Letáky podle něj mohly být distribuovány jak pomocí dopravců, tak přímo na místě prostřednictvím ubytovatelů.

„V době skutečného nebezpečí vichřic, vánic, hustých mlh, mrazů a tak dále, kdy se nedoporučuje vydávati se na cestu na exponovaných místech, konali by označené hlídky například v boudách stráž, aby se nikdo neodvažoval do nerovného boje s přírodou a varovali lyžaře před cestou, případně jim cestu i zakázali, jak se to i v poslední době dělo.“¹⁰⁷

¹⁰⁷ Archiv HS, AMBROŽ, Jindřich. Zpráva o stavu horského záchranného sboru v Krkonoších.

2.8 Založení organizace Horské záchranné služby v Krkonoších

Předešlé tragické události z druhého února roku 1935 a následující noci spolu se stále narůstajícím počtem turistů i lyžařů, nenechaly nikoho na pochybách. Dozrál čas k centralizaci záchranné služby na území Krkonoš. Proto dvanáctého května roku 1935 v budově dnešního kina ve Špindlerově Mlýně zemský úřad svolal schůzi. Došlo k naplnění požadavku vzneseného roku 1930 Svazem lyžařů republiky Československé a byla založena jednotná organizace Horské služby.¹⁰⁸

Prvním předsedou Horské služby se stal jako nejzkušenější organizátor v oboru vedení horských záchranných oddílů, vrchlabský krajský hejtman doktor Vladimír Vaina. Výkonný výbor se skládal z dvaceti delegátů vyslaných úřady a ze zástupců korporací a spolků zainteresovaných ve věci záchranné služby. Pod jejich jurisdikci nově spadalo pět úředně stvrzených stanic, a sice Rokytnice nad Jizerou, Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Malá Úpa a také Janské Lázně. Těmto oficiálním stanicím podléhaly služební stanoviště alokované výše v terénu. V době založení organizace Horské služby těchto stanic existovalo třicet šest a o jejich chod se staralo celkem 320 členů. Členové měli pro identifikaci od městského krajského úřadu ve Vrchlabí, na popud úřadu zemského, vystavené legitimace a služební odznaky.¹⁰⁹

Komplikací v počátcích jednotně organizované záchrany v Krkonoších byly především materiální nedostatky zapříčiněné především způsobem financování na principu dobrovolných příspěvků získávaných od dalších organizací a formou darů.¹¹⁰

Jménem výkonného výboru záchranné služby v Krkonoších, svolal krajský hejtman doktor Vladimír Vaina, z pozice předsedy, na den dvacátého devátého května roku 1935 pracovní poradou. Konala se na půdě krajského úřadu ve Vrchlabí. Na programu schůze bylo především seznámit pozvané se zápisem ze schůze konané na

¹⁰⁸ NOVÁK, T., V. K sedmdesátinám Horské služby. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. s. 12.

Archiv HS, VAINA, Vladimír. Pozvání na pracovní schůzi na den 29. 5. roku 1935. Vrchlabí: 1935.

¹⁰⁹ KOŽÍK, František. *Synové hor*. s. 93.

FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 723.

KLEPŠ, Adolf. Soukromá sbírka, *Průkaz člena Horské služby*. Okresní úřad Vrchlabí: 1935.

¹¹⁰ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 723.

KOŽÍK, František. *Synové hor*. s. 93.

popud zemského úřadu dne dvanáctého května roku 1935 ve Špindlerově Mlýně, kde byla založena jednotná organizace Horské služby. Dále na této poradě mělo být diskutováno o vzniku a obsahu směrnic k řízení organizace Horské služby a řešení otázky způsobu jejího financování.¹¹¹

Na pracovní schůzi byly pozvány další důležité spolky a organizace, se kterými bylo potřeba vést dialog, například organizace Červeného kříže. Ta delegovala jako svého zástupce krajského samaritánského náčelníka Josefa Vatu.¹¹² Dále Klub československých turistů, který nominoval na funkci zástupce jilemnického Jindřicha Ambrože.¹¹³ Svaz horských podniků si zvolil MUDr. Viléma Picka, špindlerovského doktora, starostu a předsedu svazu a dále Augustína Kubáta, hoteliéra a předsedu krkonošské sekce Svazu horských podniků.¹¹⁴ Za zástupce Svazu lyžařů byli zvoleni inženýr Rudolf Pilnáček, architekt z Hradce Králové a Emil Jetyš, tajemník města Jilemnice.¹¹⁵ Z německých organizací a spolků vyslali na schůzi své zástupce například z Wintersportvereine,¹¹⁶ dále z Deutscher Landesverband, ti vyslali Waltra Finka a také ze spolku Riesengebirgeverein, kteří si zvolili profesora doktora Schneidra.¹¹⁷

Účastníci schůze se shodli na podobě záchranných oddílů, ze které by měly vycházet oddíly nové i jejich následný vývoj. Jako vzor jim posloužil sbor záchranných oddílů působících ve Špindlerově Mlýně. Rozhodli, že jinde provozované oddíly by se měly dovybavit a dobudovat dle špindlerovského dobře funkčního a vyzkoušeného vzoru. Rozhodli také, že na místech, kde zatím žádné záchranné oddíly nepůsobí a dle rady by působit měly, je nutné založit je po tomto příkladu. Zřízení nových oddílů se týkalo Harrachova, Vítkovic a Rokytnice nad Jizerou. V Peci pod Sněžkou záchranný oddíl působil, avšak nebyl dostatečně materiálně zajištěn a proto se musel dovybavit.

¹¹¹ Archiv HS, VAINA, Vladimír. *Pozvání na pracovní schůzi na den 29. 5. roku 1935.*

¹¹² Archiv HS, SLAVÍK, K. *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 - Červený kříž.* Praha:1935.

¹¹³ Archiv HS, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Klub československých turistů.* Praha: 1935.

¹¹⁴ Archiv HS, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Svaz horských podniků.* Praha: 1935.

¹¹⁵ Archiv HS, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Svaz lyžařů.* Praha: 1935

¹¹⁶ Archiv HS, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Wintersportvereine.* Vrchlabí: 1935.

¹¹⁷ Archiv HS, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Riesengebirgeverein.* Vrchlabí: 1935.

Řízení a dohled nad vznikajícími a inovovanými úseky organizace měl být sledován a posuzován ze čtyř základních pohledů, a sice organizačně administrativního, finančního, technického a konečně zdravotního. Vzniklé záchranné oddíly měli informace z těchto úseků podávat příslušnému krajskému úřadu ke kontrole prostřednictvím jednotlivých členů výkonného výboru. V úvahu přicházel úřad Vrchlabský, Jilemnický a Trutnovský. Poslední dva jmenované posléze měly informace předat na úřad Vrchlabský, s vedoucí funkcí. Dále bylo rozhodnuto, že řešení již známých i nově vzniklých potíží s telefonní sítí měly s poštovním ředitelstvím řešit příslušné krajské úřady odpovídající místu s technickými problémy, a to neprodleně a s dohledem sjednání nápravy.

Preventivní činnost pomocí informativních letáků, tak, jak ji navrhoval Jindřich Ambrož, nebyla shledaná jako vhodná. Jelikož si ale účastníci schůze uvědomovali důležitost působení na veřejnost v otázce preventivní bezpečnosti, rozhodli o umístění těchto článků do denního tisku. Články takto v denním tisku vyšlé, pak měly být poskytovány i sportovním a turistickým časopisům, pokud o ně projeví zájem.

Svaz horských podniků se zavázal oslovit v něm sdružené budaře a informovat je o nutnosti umístovat na své provozovny dle předpisu vybavené lékárníčky.

„Lékárničky by měly obsahovat léky a potřeby nutné k bezprostřední první pomoci, obvazové předměty, desky na zlomeniny. Československý červený kříž budiž požádán, aby poskytl též nosítka, která se dají upravit pro saně i vozy.“¹¹⁸

Dle rozhodnutí pracovní schůze měly být pracoviště v hřebenových partiích s obsazením dvou až tří mužů zřízené bezplatně na předem určených boudách a mužům ve službě mělo být taktéž bezplatně poskytnuto odpovídající občerstvení. Členové Horské služby měli na oplátku držet v daných lokalitách stráž, provádět potřebná ošetření a být k dispozici a v pohotovosti pro případnou okamžitou pomoc v přílehlém terénu.

Většina projednávaných bodů tohoto tématu vychází, či je v souladu s návrhy uvedenými ve zprávě Jindřicha Ambrože vypracované na počátku roku 1935 na popud

¹¹⁸ Archiv HS, Zápis z pracovní porady ze dne 29. 5. 1935.

zemského úřadu.¹¹⁹ Na poradě byly projednávány jak finanční náklady na provoz celé organizace, tak náklady spojené s výkonem jednotlivých zásahů v terénu. Bylo rozhodnuto, že co se týče záchrany ve volném terénu, zachráněný bude mít platební povinnost vůči svým zachráncům a taktéž bude povinen uhradit náklady spojené se záchrannou akcí.

„V případě provedení záchranné akce bude požadováno od zachráněného, respektive osob k tomu povinných, uhrazení nákladů včetně odměny zachráncům.“¹²⁰

Bylo rozhodnuto, že finanční prostředky na provoz organizace samotné, pak budou vybírány především formou přirážek k ubytování, při dopravě vlakem, autobusem, či vybírány přímo u vstupu na sportoviště v případě příjezdu automobilem. Výše přirážky byla určena na padesát haléřů. V počátcích, kdy nové oddíly bylo třeba vybavovat, bylo nutné dále požádat o jednorázové finanční příspěvky ostatní v tématice horské záchrany zainteresované organizace.¹²¹ Pracovníci Horské služby také přemýšleli, jakým způsobem by bylo vhodné vybírat od veřejnosti peněžní podporu ve formě dobrovolných příspěvků. Nakonec zvítězila forma kasičkového výběru. Do kasiček mohli turisté přispět na podporu chodu a vybavení členů Horské služby, kolik kdo uznal za vhodné. Tyto kasičky pak měly být rozmístěny po sportovištích, hotelech a horských boudách.¹²² Kasičky byly poptány u firmy Johana Stegmanna a jeho synů. Johan Stegmann v odpovědi na poptávku napsal:

„...vzhledem na dobročinný účel jsme se spokojili s příplatkem jen režijním, jímž sotva naše mzdy budou uhrazeny.“¹²³

Díky tomuto uvědomělému přístupu kovovýrobce získala organizace Horské služby kasičky za dvacet osm korun Československých při odběru dvaceti a více kasiček najednou. Navíc Johan Stegmann navrhl, že pokud bude moci kasičky fakturovat přímo vrchlabskému krajskému úřadu, nebude muset připočíst daň z obratu.

¹¹⁹ Archiv HS, AMBROŽ, Jindřich. *Zpráva o stavu horského záchranného sboru v Krkonoších.*

¹²⁰ Archiv HS, *Zápis z pracovní porady ze dne 29. 5. 1935.*

¹²¹ Tamtéž.

¹²² BÍČA, Miroslav a kol. *Učebnice Horské služby ČR.* Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Revue, 1996. s. 3.

¹²³ Archiv HS, STEGMANN, Johan. *Korespondence Horské službě ve věci kasiček.* 1935.

Koncem zprávy uvedli, že po vzniku nových úseků se záchrannými oddíly bylo nutné přesně rozdělit území, které by měly příslušné oddíly spravovat. Povinností každého oddílu pak bylo podrobně se se svým úsekem seznámit. Také ujednali, že svolání další schůze má být v kompetenci předsedy výkonného výboru, doktora Vladimíra Vainy, a to po dokončení přípravných prací, dohodnutých na pracovní schůzi z dvacátého devátého května. Návrh na předčasné svolání schůze mohl podat kterýkoli člen výkonného výboru, pokud měl k projednání věc neodkladného charakteru. Na další schůze se měli zvat zástupci stejných organizací, jako se účastnili první pracovní schůze.¹²⁴

Ze známé korespondence mezi Klubem československých turistů a vedením Horské služby vychází najevo, že ne vždy se peněžní pomoc v podobě jednorázového příspěvku podařilo vyjednat. Klub československých turistů na své radě rozhodl, že Horskou službu finančně podporovat nebude. Ve svém psaní odeslaném nově vzniklé organizaci radí, aby se výbor Horské služby dohodl na spolufinancování svého chodu s ubytovatelem turistů a lyžařů, kteří by na bezproblémovém chodu záchranné služby měli mít největší zájem a kteří se přímo podílí na zisku z turistického a cizineckého ruchu. Uvádějí, že obdobný systém se již osvědčil při financování záchranného fondu na Slovensku, ve Vysokých Tatrách.

„...je ve vlastním zájmu zmíněných horských podniků, aby se v první řadě postaraly o bezpečnost oněch osob, jež přinášejí jim i ostatnímu obyvatelstvu v kraji hlavní příjem.“¹²⁵

Dne čtrnáctého června roku 1935 na zápis z pracovní porady zasláný zemskému úřadu zareagovala kancelář prezidenta Československé republiky. Ve své odpovědi uvedla, že bere zprávu o schůzi na vědomí a dále přiložila několik doporučení.

„K otázce opatření potřebných prostředků připomínám, že by bylo účelným, kdyby výkonný výbor záchranné služby v Krkonoších / okresní úřad / se obrátil vlastním jménem přímo na ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a zemský výbor o poskytnutí subvencí z prostředků státních, respektive zemských a kdyby podal u

¹²⁴ Archiv HS, Zápis z pracovní porady ze dne 29. 5. 1935.

¹²⁵ Archiv HS, *Korespondence Klubu československých turistů s vedením Horské služby*. Praha: 1935

*ministerstva železnic žádost, aby železniční pokladny vybírali při prodeji pro sportovní vlaky přírůžku ve prospěch záchranné akce. “*¹²⁶

Korespondenci z prezidentské kanceláře pak ukončuje věta, dle které lze posoudit důležitost, jakou zemský úřad založení a řádnému fungování organizace Horské záchranné služby přikládal.

*„V očekávání dalšího úspěšného pokračování celé akce spoléhá zemský úřad, že bezvadné fungování organizace nastane již letošního podzimu. “*¹²⁷

O založení organizace Horské služby se z novinového článku dozvěděli členové organizace Červeného kříže v Polubném. Jelikož jim byl koncept Horské záchranné služby sympatický, napsali městskému úřadu ve Vrchlabí žádost o zařazení jejich oddílu do zimního služebního plánu i přes vzdálenost dělicí je od samotných hor. Ve své zprávě ze dne patnáctého července roku 1935 sdělují, že ve své zdravotní plně zařízené stanici je k dispozici celkem dvacet šest osob, z nichž několik je zdatných lyžařů. Navrhli, že by mohli držet službu na některé z bud umístěných na hřebenech, například na Vosecké boudě, Labské boudě, či Dvoračkách. Uvedli, že svou práci hodlají provádět zcela nezištně, pouze stravovací náhrady by uvítali. Požádali taktéž o rychlou odpověď, na základě které by mohli předložit přesný plán svého počínání.¹²⁸

Další dochovaný dokument z jedenáctého června roku 1935, zasláný okresnímu úřadu ve Vrchlabí nájemcem Martinovy boudy panem Lingrem, jmenuje jednotlivé zdravotní potřeby a prostředky k záchraně, které byly tou dobou na boudě k dispozici. Jednalo se především o obvazový materiál, desinfekční prostředky, teplé oblečení, deky, svozná prostředky ale také stoupací železa pro pohyb na zledovatělém sněhu, lana a kapesní svítilny.¹²⁹

¹²⁶ Archiv HS, ŘÍHA. *Korespondence kanceláře presidenta republiky ohledně pracovní schůze z 29. 5. 1935.* Praha: 1935.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Archiv HS, BAUER. *Korespondence z Polubného vedení Horské služby.* Polubné: 1935.

¹²⁹ Archiv HS, LINGR. *Korespondence okresnímu úřadu ve Vrchlabí.* Martinova bouda 11. 6. 1935.

2.9 Přerušení činnosti Horské záchranné služby

Agresivní mezinárodní politika Adolfa Hitlera vedla k zabránění příhraničních oblastí Československé republiky, takzvaných Sudet, na počátku října roku 1938.¹³⁰ Tímto aktem i pozdější okupací byla roku 1939 přerušena činnost rozvíjející se organizace Horské služby.¹³¹ Zažitý záchranný systém přesto fungoval dále. Němci organizaci přejmenovali na Bergdienst a pokračovali na místě, kde byla česká Horská služba násilně zastavena.¹³² Z hor na svém vlastním území okupanti věděli, že funkční záchranná služba je nutností, obzvláště pro bezpečí lidí pohybujících se ve vrcholových partiích pohoří. Jelikož si okupanti v Krkonoších vytvořili tréninkové i rekonvalescenční a rekreační stanoviště, potřebovali i funkční záchrannou službu.¹³³

Za války, v období činnosti záchranné organizace Bergdienst, došlo poprvé k tragédii, při které zemřel horský záchranář. Neštěstí se událo patnáctého března roku 1939. V Peci pod Sněžkou se toho dne spustila vichřice nebývalého rozsahu. Napadlo mnoho čerstvého sněhu a foukal velmi silný vítr, který sněh přenášel a vytvářel až dvoumetrové závěje. V tomto nečase přišla zpráva z Klínové boudy, že se cestou na chatu ztratily tři osoby. V Peci pod Sněžkou proto začali shromažďovat záchranné družstvo. Vedl jej lyžařský mistr světa Gustl Berauer. Dále se záchrany účastnil jeho bratr Adolf Berauer, učitel lyžování Franz Dix, krejčovský mistr Josef Fischer a Franz Tippelt. Celkem pět zachránců vyrazilo směrem ke Klínovým boudám údolím Zeleného dolu. Pod takzvanou Severkou vstoupili na větrem ubitou sněhovou plotnu, která se pod jejich vahou prolomila. Masa uvolněného sněhu sebou do údolí Zeleného potoka strhla všech pět mužů. Tři z nich se dokázali vyprostit svépomocí. Společnými silami ze sněhu vykopali Adolfa Berauera. Poslední zavalený tolik štěstí neměl. Masa sněhu jej odnesla

¹³⁰ POKORNÝ, Jiří. *Dějiny zemí Koruny české*. s. 188 – 189.

¹³¹ KOVAŘÍK, Přemysl. *Historie Horské služby v Krkonoších*. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 18 – 19.

HOLUB, Ota. *Krkonoše 1938, vojensko politická situace v Krkonoších a jejich podhůří*. 1. vyd. Hradec Králové: Východočeské nakladatelství, 1966. s. 98.

¹³² BÍCA, Miroslav a kol. *Učebnice Horské služby ČR*. s. 3.

¹³³ ŠTĚTKA, Otokar. *Hory jsou náš osud*. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1. s. 8 – 9.

až do tůně Zeleného potoka, kde zasypán utonul.¹³⁴ Franz Tippelt se stal první obětí z řad dobrovolných organizovaných zachránců v Krkonoších.¹³⁵

Do nelehké situace, krom ostatních aspektů blížící se války, se dostal Československý svaz lyžařů po zabrání příhraničního území. V Sudetách, které byly Československu odebrány, ležela valná většina lyžařských terénů. Svaz a jeho kluby přesto na území okleštěné republiky pořádaly lyžařské závody, kurzy pro veřejnost i výlety. V Podkrkonoší například v Jilemnici a v Lomnici nad Popelkou. Z dob válečných, jsou známy závody lyží i sněžnic, které měly sloužit jako materiální výpomoc Wehrmachtu. Výjimku tvořili pouze lyže závodní. Do potíží se dostali i samotní výrobci sportovního náčiní, kteří měli povinnost nahlásit se a své produkty odevzdávat. Přes všechny tyto objektivní potíže se i za války našli zapálení jedinci, kteří se lyžařskému sportu věnovali. Závodění bylo od roku 1942 zakazováno a tak se rozvíjelo spíše turistické pojetí lyžařských sportů.¹³⁶ Začínajícím lyžařům byla věnována zvýšená pozornost a právě na začátečníky cílil svá upozornění Karel Hala. Jeho rady vyšly na čtyřech stranách Technického oběžníku. V úvodu svého díla píše:

*„ Je to kupodivu, jak lyžařský národ začátečníků bývá lehkomyšlný a jak bez předchozího náležitého výcviku se vydá i na nejtěžší túry. V žádném jiném sportu by to nebylo možné. Jen ten ubohý lyžařský elév, který si zakoupil nádobíčko, si troufne hned první neděli se svými známými i na hřebeny hor, ačkoli nedovede ještě sjetí bez pádu ani ten nejmenší kopeček. Jme často svědky jedinečných scén, vypadajících velmi komicky, jež však končily velmi ošklivě, vyžádaly si pak delšího čekání v nemocnici. “*¹³⁷

Články obdobného charakteru vycházely také ve sportovních časopisech. Je otázkou, do jaké míry dokázaly poučit ony nerozumné nováčky. Na druhou stranu nám dokazují, že už před koncem druhé světové války se objevovaly první pokusy o zvyšování úrovně preventivní bezpečnosti.

¹³⁴ Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský úřad Pec pod Sněžkou, DIX, Štefan. *Pamětní kniha obce Velká Úpa III – 1922 – 1939.*

¹³⁵ SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších.* s. 72.

¹³⁶ DAVID, Petr a kolektiv. *110 let našeho lyžování.* s. 128 – 139.

¹³⁷ Tamtéž. s. 139.

2.10 Horská služba po druhé světové válce

Druhá světová válka a její důsledky ovlivnily život v Krkonoších mnohem zásadněji, než jak se tomu stalo v případě války první světové. To bylo dáno především poválečným vypořádáním se s německým obyvatelstvem. Z příhraničních oblastí, Sudet, byli odsunuti veškerí Němci, kromě těch, kteří byli prokazatelně antifašisticky smýšlející. Tato lehce uchopitelná, avšak těžko realizovatelná myšlenka vedla ke vzniku mnoha dalších poválečných příkoří.

Hřebeny Krkonoš zůstaly po odsunu pusté. Ve vyšších polohách hospodařili téměř bez výhradně němečtí budaři, kteří byli buď odsunuti, nebo přesídleni do vnitrozemí tak, aby se zbytková německá populace rozložila rovnoměrně po ploše celé republiky. Boudy a majetek zbylý po německém obyvatelstvu se dostal pod takzvanou národní správu. Jejím prostřednictvím byl pozvolna znovu uváděn do provozu pod vedením českého lidu. Pro Krkonoše začala zcela nová epizoda.¹³⁸ Do svých hor se začali opět vracet turisté i lyžaři. Vraceli se po dlouhé době ale s o to větším nadšením. Mnozí z nich na lyžích, které před okupanty přes veškeré nebezpečí drželi v tajnosti.¹³⁹

Z korespondence přípravného výboru ve Špindlerově Mlýně je patrné, že obnovné práce na organizaci Horské záchranné služby probíhaly před dvacátým šestým zářím roku 1945. Přípravný výkonný výbor dal na vědomí okresnímu národnímu výboru ve Vrchlabí, že započal přípravy ve věci obnovy organizace a oficiálně požádal národní výbor o pomoc.¹⁴⁰ Tu úřad skutečně poskytl a dne třicátého září roku 1945 došlo v Krkonoších k obnovení činnosti Horské záchranné služby.¹⁴¹

„ Za spolupráce Místního národního výboru, Vojenské posádky, Sportovního klubu lyžařů a zdejšího českého obyvatelstva ustanovila se Horská záchranná služba a prosíme, byste toto laskavě vzali na vědomí.“¹⁴²

¹³⁸ POKORNÝ, Jiří. *Dějiny zemí Koruny české*. s. 252 – 253.

¹³⁹ FRYČ, Jiří. Příklady táhnou. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1. s. 13.

¹⁴⁰ Archiv Vrchlabí, Žádost o pomoc ve věci obnovy Horské služby.

¹⁴¹ Archiv Vrchlabí, Zakládající listina Horské záchranné služby.

¹⁴² Tamtéž.

Situace okolo obnovení Horské záchranné služby nebyla jednoduchá. Došlo sice k obnovení organizace, nikoli však v rozsahu celých Krkonoš. Jednotlivé okrsky, které dříve podléhali jednotnému vedení doktora Vainy, nespolupracovaly. Proto okresní národní výbor ve Vrchlabí dne dvacátého prvního prosince roku 1945 svolal pracovní schůzi, na kterou pozval zástupce z oblasti působitě Jilemnického i Trutnovského úřadu. Ti se na schůzi nedostavili. Přesto byl zvolen předseda organizace, inženýr Heller ze Špindlerova Mlýna. Dále bylo rozhodnuto o svolání druhé pracovní schůze na čtvrtého ledna roku 1946 s očekáváním účasti ostatních ve věci záchrany zainteresovaných zástupců.¹⁴³ Na druhé pracovní schůzi, již v plném zastoupení úřadů, jejichž území se téma Horské služby týká, bylo rozhodnuto o nutnosti zajistit technickou výzbroj nutnou k zásahům ve špatně přístupném horském terénu. Dále se účastníci schůze usnesli na potřebě nového efektivního rozdělení oblasti do devíti okrsků a jejich propojení telefonní sítí, které by oproti běžným hovorům mělo mít vyšší prioritu. Byla také vedena debata, jak by bylo možné zvyšovat úroveň Horské záchranné služby a o jejím možném rozšíření do ostatních pohoří. Mimo jiné byli také zvoleni zástupci užšího výkonného výboru.¹⁴⁴ ¹⁴⁵ Pod vedením inženýra Hellera se tedy obnovenou Horskou záchrannou službu podařilo opět sjednotit. Potýkala se ale se zásadním nedostatkem členů. Po odsunutí německého obyvatelstva se ve spolku sdružilo sedmdesát pět členů, z předválečných tří set. To je známo ze zprávy ze dne jedenáctého ledna roku 1946 adresované zemskému úřadu. Z těchto sedmdesáti pěti členů pak šedesát tři mužů již prošlo vojenským samaritánským výcvikem. Ve zprávě je rovněž vznesen požadavek, aby členové Horské služby dostali možnost, v případě potřeby, po právu zakázat lidem vstup do nebezpečných míst, či vyhlásili zákaz vycházení v případě nebezpečných podmínek.¹⁴⁶

Z důvodů zvyšování úrovně dovedností a kvůli možnosti předávat nashromážděné znalosti, členové krkonošské Horské záchranné služby pořádali cvičitelské kurzy, kde se zájemci mohli zdokonalit v záchranných technikách,

¹⁴³ Archiv Vrchlabí, Pracovní schůze obnovené Horské záchranné služby.

¹⁴⁴ Archiv Vrchlabí, *Zápis z druhé pracovní schůze obnovené Horské záchranné služby*. 4. 1. 1946.

¹⁴⁵ Archiv Vrchlabí, *Zpráva z druhé pracovní schůze obnovené Horské záchranné služby* zasláná Jilemnickému a Trutnovskému okresnímu národnímu výboru. 4. 1. 1946.

¹⁴⁶ Archiv Vrchlabí, HELLER. *Zpráva zemskému národnímu výboru*. Vrchlabí 11. 1. 1946.

teoretických znalostech a zdravotě. První takovýto kurz se konal v březnu roku 1946.

147

Za více než rok po vznesení požadavku na zvýšení pravomocí členů Horské záchranné služby, byly podniknuty potřebné kroky ke sjednání této výsady. Bylo tak učiněno prostřednictvím úpravy zákona číslo 125 sbírky, z roku 1927 o organizaci politické zprávy. Členové Horské služby nově získali výsadu vyhlásit zákaz vycházení při nebezpečných podmínkách, či vstup do rizikového území. Provinilce mohli upozornit, pokárat, a když ani to nepomohlo, pokutovat v blokovém řízení. V úvahu přicházelo i odnětí svobody do výše čtrnácti dnů.¹⁴⁸

S pomocí zkušených pracovníků krkonošské Horské záchranné služby se dařilo zakládat odnože organizace i v dalších pohořích republiky. Jednalo se například o Jeseníky, kde byla Horská záchranná služba založena pod vedením Václava Myšáka dne dvacátého prvního května roku 1948, či Šumavu, kde byla zpráva o založení organizace zapsána dne šestnáctého června téhož roku. Vedoucím šumavské oblasti se stal Antonín Říha.¹⁴⁹

Oddíly Horské služby z Krkonoš, potažmo ze Špindlerova Mlýna, byly zvýhodněné nejen nejdelší tradicí spojenou se vznikem Horské služby právě ve Špindlerově Mlýně ale také nejvyšší návštěvností tohoto turistického centra. Z těchto důvodů byla oddílům působícím ve Špindlerově Mlýně věnovaná speciální pozornost. Dostávaly nadstandartní peněžní podporu na rozvoj, aby její členové dobře působili na zahraniční návštěvníky, kteří Špindlerův mlýn hojně navštěvovali, a aby vhodně reprezentovali republiku.¹⁵⁰

V roce 1950 se vedení Horské záchranné služby usneslo na ukončení činnosti jakožto samostatné organizace a požádali o vstup do Státního výboru pro tělesnou

¹⁴⁷ Archiv Vrchlabí: WIDIMSKÝ. *Korespondence ve věci cvičení Horské služby*. Praha 15. 2. 1946.

¹⁴⁸ Archiv Vrchlabí: *Korespondence zemského národního výboru okresnímu národnímu výboru ve Vrchlabí*. Praha: 7. 2. 1947.

¹⁴⁹ KOŽÍK, František. *Synové hor*. s. 94.

FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 724.

KOŽÍK, František. *Synové hor*. s. 94.

¹⁵⁰ Archiv Vrchlabí, Korespondence ministerstva vnitřního obchodu s vedením Horské služby.

výchovu a sport. Tak se také stalo. Již pod vedením Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport byly vytvořeny a schváleny nové stanovy Horské záchranné služby. Roku 1951 byl zvolen nový předseda organizace, doktor Miroslav Žďára, který však na svém postu nesešel dlouho. Již roku 1952 na jeho místo nastoupil Otokar Štětko. Do pracovní náplně horské služby byly přidány i požadavky na ochranu přírody, které souvisely se soudobou snahou o založení národního krkonošského parku.¹⁵¹

Prvního prosince roku 1954 došlo ke sjednocení českých a slovenských záchranných organizací. Horská záchranná služba působící v Česku se tak spojila se svou Slovenskou obdobou, Tatranskou horskou službou, v jedinou organizaci s celostátním působením. Nová Horská služba po sjednocení se zkráceným názvem dostala také nový znak. Organizaci řídila šestičlenná ústřední komise pod vedením předsedy Štefana Kovalčíka. Ústřední komise zaštiťovala jednotlivé oblastní komise, které vedly činnost oddílů v příslušných lokalitách. Organizační změny, jednotné vedení i státní finanční prostředky vedly k výraznému rozvoji organizace Horské služby.¹⁵² Se zvyšující se úrovní horských záchranných oddílů se zvyšovala i jejich materiálová vybavenost. Ke své práci, tak jako dřív, používali zdravotní materiál, základní svozné prostředky pro transport, lyžařskou výbavu ale i výbavu horolezeckou, při nutnosti vyproštění postiženého z nepřístupného terénu a další speciální pomůcky potřebné dle konkrétní situace. Za pomoci politických konexí Otokara Štětky byl pro Horskou službu zakoupen první sněžný skútr a rolba.

Více než kdy dřív se obracela pozornost k otázce preventivní činnosti. V tomto ohledu, i mnoha dalších, hledali záchranáři Horské služby inspiraci u svých zahraničních kolegů působících v Alpách. V důsledku mezinárodní spolupráce se podařilo do českých hor přivést mezinárodně uznávané značení sjezdařských tratí a lyžařských cest. Mezinárodní značení zvedlo prestiž lyžařských rezortů. Kromě toho také zvýšilo bezpečnost pohybu terénu neznalých osob, které dle značek poznaly, na jak obtížnou trať se pouští.

¹⁵¹ BÍCA, Miroslav a kol. *Učebnice Horské služby ČR*. s. 4.

FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 724.

¹⁵² BÍCA, Miroslav a kol. *Učebnice Horské služby ČR*. s. 4.

Také používání přenosných radiostanic bylo inspirované zahraničním příkladem z návštěvy z roku 1952. V krkonošských podmínkách se používání těchto zpočátku velkých a těžkých vysílaček velice osvědčilo. Radiostanic bylo hojně používáno jak při hlídkovací činnosti, tak při cvičných i ostrých záchranných pracích a značně usnadnilo kooperaci akce účastníků se oddílů. Ty mohly být bez problémů na dálku organizovány z ústředí a být s ním v neustálém spojení.¹⁵³

Roku 1956 se mezi čtrnáctým a sedmnáctým únorem podařilo členům Krkonošské Horské služby uspořádat závody ve svozu se svozným prostředkem s mezinárodní účastí. Krom Čechů a Slováků se do soutěže přihlásily i týmy z Rakouska, Švýcarska a Polska. Závodilo se jak s regulárními svoznými prostředky, tak s prostředky improvizovanými. Závody se těšily velkému zájmu diváků, které jistě potěšily výsledky domácích. Zajímavostí se stalo, že čtvrtého místa dosáhla Krkonošská smíšená dvojice, tvořená Vladislavem Kmochem a Marií Lukešovou. Na původní ročník navázaly další a z mezinárodních závodů Horských služeb se stala tradice. Postupem času došlo k několika málo změnám a také k přidávání disciplín. Podstata závodu však zůstala stejná. Nejlepší členové Horské služby si navzájem poměřili své síly a při tom své dovednosti předvedli široké veřejnosti, která tyto akce hojně navštěvovala.¹⁵⁴

Organizace Horské služby dozajista vděčila proruskému státnímu režimu za materiální a finanční podporu, za pomoci které se rozvinula ve fungující a efektivní záchranný sbor. Přesto se valná většina jejích členů se socialistickým režimem neztotožňovala. Bylo tomu tak zřejmě kvůli výpravám do zahraničí, kde členové mohli vidět politický kontrast mezi Československem a prozápadními státy. Po roce 1968 se normalizace nevyhnula ani Horské službě. Nově nebyly podmínkou pro působení v záchranném oddíle jen záchranné dovednosti a zkušenosti ale i politická angažovanost. Nejedním členem musel organizaci nedobrovolně opustit. Pro zvýšení úrovně politického uvědomění v organizaci byla dokonce zřízena politicko - výchovná komise ústředního výboru Horské služby. Probíhaly snahy ideově vytěžit maximum i z těch nejapolitičtějších situací, jako bylo sázení stromků, či výroba tyčového značení.

¹⁵³ BÍČA, Miroslav a kol. *Učebnice Horské služby ČR*. s. 5.

¹⁵⁴ JIRSA, Pavel. Historie mezinárodní soutěže Horských služeb v Krkonoších. In: *Horská služba - doporučení a informace*. Mělník: Horská služba ČR, roč. 2010, č. 5. s. 10.

K tomuto účelu byly vyhlašovány soutěže, nesoucí jména zasloužilých osobností i nespočet socialistických výročí.¹⁵⁵

„Stromky se sázely na počest konání sedmnáctého sjezdu Komunistické strany Československé a šedesátému pátému výročí Komunistické strany Československé, protože o přírodu a obnovu lesa vlastně zase tolik nešlo.“¹⁵⁶

I přes nepříznivou politickou situaci organizace díky zdravému rozumu a morálním obětem z řad mnohých členů fungovala, vykonala nespočet zásahů, ale hlavně zachraňovala lidské životy. Vývoj společnosti a s tím spojený vývoj materiální šel v druhé polovině dvacátého století kupředu doslova mílovými kroky. Vlivem rozvoje motorismu se do hor dostalo mnohem více lidí, než kdy dřív. Lyžařská výzbroj byla všeobecně dostupná a zimní dovolená na horách v kurzu. Tyto podmínky urychlily formování Horské služby v profesionální organizaci, jakou je dnes.¹⁵⁷

¹⁵⁵ KOVAŘÍK, Přemysl. Horská služba a vítězný únor. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. s. 18 – 19.

SPUSTA, Valerian. *Vlastní rozhovor z: 15. 7. 2015.*

KLAPKA, Miroslav. *Vlastní rozhovor z: 22. 7. 2015.*

¹⁵⁶ KOVAŘÍK, Přemysl. Horská služba a vítězný únor. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. s. 19.

¹⁵⁷ HLAVÁČEK, Miroslav. Čtyřicet let krkonošské Horské služby. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1. s. 2 – 3.

3 Horská služba a laviny v Krkonoších

Laviny ohrožovaly lidi od té doby, co se do zimních hor začali vydávat. Tenkrát bylo za lavinu označováno náhlé uvolnění nahromaděného sněhu o takovém množství, které by mohlo zasypat, poranit, či dokonce usmrtit člověka.¹⁵⁸ Dnes je oficiální popis laviny vyjádřen o mnoho exaktněji, avšak její dopad na okolí a potažmo člověka se nezměnil.

Nebezpečnost lavin v historii Krkonoš se dá přiblížit na smutném osudu čtyř generací Špindlerovské rodiny Kohlů. Dle pramenů příběh začíná u Philippa Kohla, který se vydal dne dvacátého devátého listopadu roku 1773 ulovit lišku. Při návratu domů z Kozích hřbetů však byl stržen lavinou do Hrazeného dolu. Nepřežil. Jeho tělo bylo záchránci nalezeno sedm metrů hluboko pod masou sněhu. Philippův syn Ignaz Kohl, byl roku 1837 zasažen lavinou taktéž na Kozích hřbetech, nedaleko místa, kde zemřel jeho otec. Byl na cestě se svým synem, když je oba zasáhla lavina. Ani Ignaz střet s masou sněhu nepřežil. Jeho syn se však zachránil. Rodinná tragédie však dvěma mrtvými neskončila. Roku 1855 se ze Slezska vracel Wenzel Kohl, Ignazův syn. Bylo dvacátého devátého listopadu. Ze strachu z Jižní strany Kozích hřbetů, kde již zahynuli dva jeho předkové, zvolil cestu od Luční boudy údolím Bílého Labe. Ze severního svahu Kozích hřbetů se uvolnila lavina, která jej zasypala. Lavina dosahovala takových rozměrů, že tělo Wenzla Kohla se z tajícího sněhu podařilo vyprostit až na jaře následujícího roku. I Eduard Kohl, o další generaci mladší potomek rodiny, při návratu ze Slezska přicházel od Luční boudy. Eduard se domů, do Svatého Petra ležícího pod hřebenem Kozích hřbetů, vydal jižní cestou. Nad hrazeným dolem však uvolnil lavinu, která jej smetla sebou do údolí. Ustupující sněh jeho tělo vydal až v červnu následujícího roku. Zvláštním řízením osudu, se i tato smrtelná nehoda udála dvacátého devátého listopadu, tentokrát roku 1875. Eduard Kohl tedy zemřel na totožném místě jako jeho praděd, na den přesně o sto druhém výročí první tragédie.¹⁵⁹

Od dob příchodu do hor lidé žili s vědomím, jak moc mohou být laviny nebezpečné. I přes to, že si toho byli dobře vědomi, že v lavinách zůstávali jejich

¹⁵⁸ SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších*. s. 72.

¹⁵⁹ LESSENTHIN, Bertold. *Das Riesengebirge im Winter*. Breslau: 1901. s 49.

příbuzní, ne vždy se jim podařilo lavinám vyhnout. Tato skutečnost vyplývá především z toho, do jaké míry je obtížné přesně předvídat, kdy se lavina utrhne. Neměli ponětí, jak vysoké lavinové nebezpečí na konkrétním místě, svahu, v dané chvíli hrozí. Potencionální lavinu ovlivňuje celá řada proměnných. I znalci hor, kteří v nich strávili celý život, jej mnohdy končovali právě pod nahromaděnou masou sněhu. Neštěstí, které provázelo rodinu Kohlů, bylo ojedinělé, co se týče rozsahu v rámci jedné rodiny, nikoli však krkonošského regionu. Laviny se z historického hlediska staly stejně nebezpečné, či dokonce více, než sněhové bouře. To především z toho důvodu, že je bylo těžké předvídat. Se zlepšujícím se vybavením a získáváním zkušeností z alpských zemí, kam jezdili na cvičení záchranáři z Horské služby, a kde měli s lavinami bohatší zkušenosti, se také zvyšovala šance postižených lavinou na záchranu.

Roku 1953 byly ze Švýcarska, z Davosu, zakoupeny první lavinové sondy, pomocí kterých bylo možné systematicky prohledat laviniště. Měli formu asi třímetrových drátů s držadlem pro zarážení a vytahování ze sněhu ve své horní části. Družstvo hledající zasypané, vybavené těmito sondami, utvořilo řadu a po jednom kroku zapichovalo sondy do masy sněhu pro nalezení přeživších, či nebožtíků.¹⁶⁰

V roce 1954 byl započat systematický výzkum lavin. Ten měl vést k objasnění principu vzniku lavin, jejich uvolňování i zmapování nebezpečných území. Tento výzkum byl úzce spjatý s preventivní bezpečností pohybu v zimních Krkonoších. Pracovníkům Horské služby bylo jasné, že právě bližší pochopení principů pozorovaných u lavin, povede k jejich spolehlivější předpovědi a k možnosti varovat před jejich hrozbou v ten pravý čas a tím předcházet samotným lavinovým neštěstím.¹⁶¹

Ani systematický výzkum a jeho propagace nedokázala lavinovým nehodám zabránit zcela. Dne dvacátého března roku 1968 došlo na Polské straně krkonošského pohoří k největšímu lavinovému neštěstí v historii Československa ale i v celé střední Evropě. Skupina dvaceti pěti mladých lidí po cestě přecházela údolí. Uprostřed prosluněného žlabu se zastavili, aby se moli občerstvit. Mimo skupinu se pohyboval

¹⁶⁰ SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších*. s. 74.

¹⁶¹ VRBA, Miloš. Lavinové nebezpečí a dvacet let jeho předvídaní v Krkonoších. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1. s. 10 – 11.

SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších*. s. 74.

pouze jeden mladík, který později vypověděl, že si chtěl odskočit stranou do nedaleké kleče. Po jedenácté hodině dopolední se uvolnila lavina ohromných rozměrů, která s sebou do údolí smetla celou skupinu zbývajících výletníků. Mladík, který se pouze šťastnou náhodou ocitl mimo místo neštěstí, se ihned rozběhl pro pomoc.^{162 163} Masa sněhu z rozsáhlého svahu, kde vznikl lavinový odtrh, se natlačila do úzkého žlabu Bílého Jaru. To po zastavení pohybu sněhu zapříčinilo vznik obrovské vrstvy stlačeného sněhu. Rozměry laviniště byly nevídané. Čelo laviny dosahovalo výšky dvaceti čtyř metrů, lavinová dráha se protáhla na celých sedm set metrů, při až osmdesátimetrové šíři.

Do akce byli svoláni polští horští záchranáři z organizace GOPR, jejich čeští kolegové z Horské služby a následně, po zjištění rozsahu neštěstí, i polská armáda. Společnými silami se ještě v den vzniku neštěstí podařilo vyprostit deset zasypaných osob. Z toho pět nehodu přežilo. K úspěšnosti zásahu výrazně pomohlo nasazení prvního psa s lavinovým výcvikem v Krkonoších. Při neštěstí přišlo o život devatenáct mladých lidí, pro záchranu vřezli příliš hluboko pod sněhem. Na vyproštění jejich těl se podílelo tisíc dvě stě devadesát zachránců. Jelikož nános sněhu dosahoval síly, kterou nebylo možno prohledat standardně, pomocí sond, musela být celá lavina ručně překopána. Práce na laviništi trvaly celých čtrnáct dní. I přes to byla poslední dvě těla obětí nalezena až v důsledku jarního tání na počátku května.¹⁶⁴

Po zakončení záchranných prací bylo hojně diskutováno o příčinách vzniku neštěstí. Nelze zapřít, že velkou roli v celé tragédii sehrála náhoda. Rozhodujícím se ale stalo, že skupina zastavila k odpočinku přímo v již známé lavinové dráze. To bylo zapříčiněno zřejmě tím, že nikdo ze zúčastněných si toho nebyl vědom a potencionální riziko si neuvědomil. Kdyby se skupina zastavila před, či až za strží, mohla je lavina minout bez újmy na zdraví. Na tento závěr reagovali záchranáři na obou stranách Krkonošského pohoří. Po vzoru společného nasazení sil na záchranu obětí neštěstí

¹⁶² SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších*. s. 76.

¹⁶³ FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 725.

¹⁶⁴ SPUSTA, Valerian a kolektiv. *Laviny v Krkonoších*. s. 76.

FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. s. 725.

SPUSTA, Valerian. *Vlastní rozhovor z: 15. 7. 2015*.

navázali polští a čeští pracovníci Horské služby spolupráci v oboru lavinového výzkumu. V důsledku neštěstí v Bílém Jaru prošla polská záchranná služba reorganizací a řadou změn. Ve větší míře se také začalo hledět na informování veřejnosti a působení v oboru lavinové prevence, jakožto snaze k zabránění vzniku podobných neštěstí v budoucnu.

4 Významné osobnosti Horské služby

Část prostoru ve své práci jsem se rozhodl vymezit pro stručný popis života a činů osob, které se dle mého názoru o rozvoj Horské služby v Krkonoších nejvýznamněji zasloužili a přispěli tak její dnešní podobě. Jedná se o osobu Otokara Štětka, který byl republikovým náčelníkem Horské služby v letech 1952 – 1967 a o lavinového odborníka Valeriana Spustu.¹⁶⁵

4.1 Otokar Štětka

Otokar Štětka byl krkonošským rodákem. Narodil se dne dvacátého třetího října roku 1916 v Jilemnici a již od útlého věku inklinoval ke sportu a k horám. Navštěvoval Sokola, závodně lyžoval. Věnoval se poznávání hor a lidí, kteří na nich žili. Za druhé světové války byl nuceně nasazen a pracoval v Norsku. Ze zahraničí pravidelně korespondoval s rodinou. Uváděl, že je zdrav a že krajina s nízkou kosodřevinou na severu připomíná krajinu v okolí krkonošské Labské boudy.¹⁶⁶

Po válce se přestěhoval do Horního Vrchlabí a začal pracovat na Okresním národním výboru jako úředník. Měl na starost agendu spojenou s přebíráním majetku po odsunutém německém obyvatelstvu, jeho následnému předání do národní správy a také kádrování.¹⁶⁷ Při tomto zaměstnání si vytvořil konexe, ze kterých dokázal těžit až do konce svého života. Mimo to právě na okresním národním výboru ve Vrchlabí se pracovalo na znovu obnovení poválečné Horské záchranné služby. Roku 1952 se Otokar

¹⁶⁵ KOLÁŘ, František. Z historie záchrany na horách. In: *Horská služba - doporučení a informace*. Mělník: Horská služba ČR, roč. 2014, č. 8. s. 6.

¹⁶⁶ DUŠEK, Libor. Malý velký muž Otokar Štětka. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. s. 20 – 23.

¹⁶⁷ DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Květou Strejčkovou ze dne 4. 3. 2015*.

Štětka stal krkonošským i celorepublikovým náčelníkem Horské záchranné služby. Do roku 1953 současně vykonával i úřednickou profesi, díky které přes nemovitosti navázal užitečné kontakty s novými budaři a hoteliéry. Roku 1953 se stal profesionálním členem Horské záchranné služby a organizaci se začal věnovat na plný úvazek. Cestoval po republice a zasloužil se o založení odnoží organizace v dalších horských oblastech.¹⁶⁸

Otokar Štětka se nevěnoval pouze jeho soudobým Krkonošům, ale zajímal se i o jejich historii. V archivech, pamětních knihách, kronikách i u pamětníků pátral po osudech horalů spjatých s krkonošským pohořím. Sestavil seznam nešťastníků, kteří svůj boj s přírodou v Krkonoších prohráli, a zasloužil se o vybudování pamětního místa. Stala se jím kaplička ležící v Modrém sedle, na cestě mezi Výrovkou a Luční boudou.¹⁶⁹

Jako náčelník Horské služby jednal Otokar Štětka s vysokými představiteli Komunistické strany Československa. V tom mu dopomáhalo i jeho stranické členství. Vstoupit do strany byl donucen ještě za práce na Okresním národním výboru, kde dostal ze dne na den na výběr. Strana, či vyhazov.

„Nikdy jsem pro to nebyl, zničili, co se dalo. Táta byl národní socialista. Ve Vrchlabí na úřadě mi řekli, že buď vstoupím do KSČ, nebo přijdu vo práci, měl jsem na rozhodnutí jeden den, tak jsem to podepsal.“¹⁷⁰

Sám Otokar Štětka se dle výpovědi pamětníků za členství ve straně styděl, zvláště pak v kolektivu Horské služby, kde silně převažovalo protirežimní smýšlení. Jeho práce u Horské služby a možnost žít na horách pro něj byla na tolik důležitá, že ze strany nevystoupil, i když s jejím jednáním nesouhlasil. Na druhou stranu svého vlivu a známostí využíval k „žehlení“ politických prohřešků svých přátel, kolegů.¹⁷¹ V soukromém rozhovoru s již bývalým ředitelem Krkonošského národního parku Miroslavem Klapkou parku řekl doslova:

¹⁶⁸ GROH, Stanislav. *Vlastní rozhovor z 10. 8. 2015.*

¹⁶⁹ ŠTĚTKA, Otokar. Památník obětem hor na Krkonoších. In: *Krkonošský národní park, Zprávy. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 4. s. 17 – 18.*

¹⁷⁰ SPUSTA, Valerian. *Vlastní rozhovor z: 15. 7. 2015.*

¹⁷¹ DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Janou Lehou ze dne 4. března 2015.*

„Mirku, já musím zůstat pomýlenej, nemůžu bez těch hor bejt“¹⁷²

Otokar Štětka publikoval své záznamy z průzkumů Krkonoš a jejich historie ve věstníku Správy Krkonošského národního parku¹⁷³ i v jeho pozdější době, časopisu Krkonoše. Im memoriam byl v roce 2013 oceněn cenou udělovanou ředitelem Krkonošského národního parku.¹⁷⁴ Otokar Štětka se nebývalou měrou zasloužil o obnovu a rozvoj Horské záchranné služby, potažmo již jen Horské služby po roce 1954. Právě jeho zásluhou se z horské služby stala profesionální organizace srovnatelná se zahraničními obdobami. Byl znalcem Krkonoš i lidí, kteří na nich žili. Svě hory miloval a obětoval jim většinu života i svůj politický postoj.¹⁷⁵

Zemřel 23. září roku 1975 na rakovinu žaludku a jater ve věku padesáti devíti let.¹⁷⁶ S nemocí žil celých sem roků, přesto si nedokázal odpustit svých pět denních šálků kávy a mnohdy i dvou krabiček cigaret.¹⁷⁷

4.2 Valerian Spusta

Valerian Spusta se narodil roku 1932 na Slovensku v Malých Karpatech. Byl členem Horské služby v oblasti Krkonoše, Lavinovým specialistou, preventistou a nadaným fotografem. Do Krkonoš a do Špindlerova Mlýna přicestoval za lesnickou prací. V roce 1958 vstoupil do řad dobrovolných členů Horské služby a v roce 1960 se stal členem profesionálním. Od té doby se věnoval studiu a pozorování lavin. Stál

¹⁷² KLAPKA, Miroslav. *Vlastní rozhovor z: 22. 7. 2015.*

¹⁷³ ŠTĚTKA, Otokar. Účinná spolupráce Horské služby s Krkonošským národním parkem. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1964, roč. 1. č. 2. s. 21 – 22.

ŠTĚTKA, Otokar. Krkonoše a Horská služba. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 1. s. 1 – 2.

ŠTĚTKA, Otokar. Úspěšný boj s horskou přírodou. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1965, roč. 2. č. 2. s. 13 – 14.

¹⁷⁴ DUŠEK, Libor. Malý velký muž Otokar Štětka. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. s. 20 – 23.

SPUSTA, Valerian. *Vlastní rozhovor z: 15. 7. 2015.*

¹⁷⁵ DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Otou Hanušem ze dne 30. 7. 2013*

¹⁷⁶ DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Parte Otokara Štětky*. 23. 9. 1975.

¹⁷⁷ DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Květou Strejčkovou ze dne 4. 3. 2015.*

DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Otou Hanušem ze dne 30. 7. 2013.*

za vytvořením katastru lavinových drah a terénů a také za většinou záznamů o spadlých lavinách, které statisticky zpracovával. Dle údajů, které v terénu nashromáždil, analyzoval data a za spolupráce inženýra Miroslava Vrby publikoval díla, která se stala stěžejním materiálem pro valnou většinu pozdějších výzkumů.

Valerian Spusta nebyl pouze vynikající lavinový preventista ale také velice schopný fotograf a tyto dvě profese dovedl výborně skloubit. Právě proto dnes máme k dispozici celé série fotografií, na kterých jsou zachyceny jak laviny samotné, tak záchranné akce s nimi spojené. S na tehdejší dobu do značné míry omezenou fotografickou technikou dokázal v terénu úspěšně zachytit formy přeměn sněhových krystalů. Ty při vzniku lavin hrají roli katalyzátoru a Valerian Spusta je dokázal rozpoznat, popsat a zdokumentovat, čímž pomohl k pochopení principu vzniku dech beroucího přírodního jevu. Výsledky svých výzkumů Valerian Spusta publikoval prostřednictvím odborného sborníku *Opera Corcontica*, a to v čísle dvanáct z roku 1975¹⁷⁸ a v čísle dvacet osm z roku 1991. V roce 1998, již s přispěním doktorky Mileny Kociánové, dostali prostor k publikování výzkumu v rámci celého třicátého pátého čísla sborníku. Vzniklo tak dvou set stránkové dílo, věnované lavinové tematice. Další dílo Valeriana Spusty, které vzniklo za spolupráce s dalšími autory, se nazývá *Laviny v Krkonoších* a je více zaměřeno na veřejnost a lavinovou prevenci a metodiku. Popularizační články publikoval v časopisech vydávaných Krkonošským národním parkem.¹⁷⁹ Valerian Spusta je držitelem ocenění z roku 2011, vydávaném Správou Krkonošského národního parku.

Kromě svých publikací a fotografií Valerian Spusta předal dalším generacím nepřeborné množství informací. Ty vedly k lepšímu pochopení principů a procesů vedoucích ke vzniku lavin a také procesů v lavině probíhajících při jejím pádu. Díky těmto informacím bylo, a je možné lépe předvídat lavinové nebezpečí a tím předcházet lavinovým neštěstím.¹⁸⁰

¹⁷⁸ SPUSTA, Valerian a Miloš Vrba. Lavinový katastr Krkonoš. In: *Opera Concontica*. s. 65 – 90.

¹⁷⁹ SPUSTA, Valerián. Lavinová situace zimní sezony 1964 – 1965. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 1. s. 9 – 10.

¹⁸⁰ DVOŘÁK, Jiří. Život s lavinami aneb osmapadesát špindlerovských let Valeriana Spusty. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2012, roč. 45. č. 3. s. 4 – 9.

SPUSTA, Valerian. *Vlastní rozhovor z: 15. 7. 2015.*

Závěr

V této práci jsem se pokusil shromáždit dostupná fakta o počátcích záchrany v Krkonoších a jejím vývoji. Popsal jsem důvody, které vedly k potřebě zřízení záchranné organizace. Detailně jsem zpracoval období vzniku Horské záchranné služby na základě nepublikovaných pramenů a již stručněji popsal její poválečnou historii do počátku roku 1975. Zvláštní kapitolu jsem věnoval významným osobnostem Horské služby, které, dle mého názoru, byly Horské službě největším přínosem a tím i přínosem celé společnosti.

V kapitolách Pronikání lidí do hor a Budní hospodářství jsem se pokusil nastínit příchod obyvatel do horských oblastí Krkonoš a jejich nelehký život a s ním spojené problémy. V otázce záchrany a pomoci si horalé museli vystačit s pomocí příbuzných, přátel, sousedů. Záchrana svépomocí převažovala ještě za příchodu prvních turistů, kteří se v Krkonoších objevili v druhé polovině šestnáctého století. Turisté však v budoucnu zaběhnuté pořádky nadobro změnili. Tato specifická skupina, rekrutovaná z řad movitých vrstev obyvatelstva, přinesla do hor peníze a stala se vítanou formou přivýdělku. Budaři turistům začali přizpůsobovat svá obydlí a za úplatu nabízet služby. Starali se o ubytování, stravu ale i pomoc v nouzi, bylo-li to třeba.

Turistika se vlivem efektivnější infrastruktury rozvíjela rychleji na severní straně Krkonoš. Právě tam, zrodem koncesované služby nosičů a průvodců v roce 1850, vznikla první organizace, jejíž činnost byla podmíněná podáním první pomoci. Nosiči a průvodci byli školeni v oboru zdravotní péče a v kombinaci se znalostmi terénu a výbornou fyzickou zdatností se z nich v případě nutnosti stávali schopní zachránci. Šlo však o skupinu, která měla za úkol v první řadě zajistit pohodlí a bezpečí svých vlastních klientů. Turisté a obdivovatelé přírody do hor tehdy přicházeli především v letním období, kdy výpravy nebyly tolik náročné na materiální výbavu a fyzickou kondici. Nebezpečí, které letní Krkonoše skrývaly, nebyly ve valné většině života ohrožujícího charakteru. Také proto se budařům a domácím horalům úspěšně dařilo pokrýt potřeby turistů, ošetřit běžná lehká poranění, svést dle potřeby nemohoucí osoby do údolí. Turisté, kteří navštěvovali Krkonoše v letním období, se zasloužili především o přeměnu Krkonoší hospodářských v Krkonoše turistické. Potřebu záchranné organizace však kvůli relativní bezpečnosti letních hor nepodnítili.

Oproti tomu pohoří v zimním období oplývalo mnohými nebezpečími. Náhlé zhoršení viditelnosti, silný vítr, mráz, sněhové bouře, či laviny pro návštěvníky mnohdy znamenaly problémy, zranění, v krajních případech dokonce smrt. Přesto se po zlidovění letní formy turistiky do zimní horské krajiny vydávalo stále více osob. Postupem času se i zimní forma turismu začala stávat běžnou kratochvílí. Roku 1815 vznikla první sáňkařská dráha na Pomezních boudách a další na sebe nenechaly dlouho čekat. Nejrazantnější nárůst zimních návštěvníků hor ale zapříčinilo rozšíření jiného sportu, lyžařství.

První lyžařské pokusy probíhaly již v posledních dvou dekadách devatenáctého století a oblíbenost tohoto nového sportu rychle narůstala. Ještě před přelomem století vznikly první lyžařské kluby. Ty zaštitil Svaz lyžařů. Pod vedením klubů byly pořádány četné výlety i první závody. Do zimních Krkonoš mířilo stále více lidí, avšak poměry v otázce záchrany se prozatím nijak nezměnily. O bezpečí, jakožto i o dopravu, ubytování i stravování lyžařů se starali stále budaři. Ti však nemohli nárůst zájemců o jejich služby obsáhnout. Úrazy a nehody na sebe nenechaly dlouho čekat. Ukázalo se, že v zimním období budaři nejsou schopní svým hostům svépomocí zajistit potřebnou úroveň bezpečí. Nebylo v jejich silách zajišťovat chod svých podniků a zároveň transportovat nešťastníky se zlomeninami, pátrat po ve vánici ztracených lyžařích, zasahovat u lavinových nehod. Poprvé vyšla najevo potřeba specializovaných záchranných oddílů, které by byly schopny ve ztížených zimních podmínkách operovat a které by dokázaly reflektovat narůstající počty zimních návštěvníků hor.

Děni se koncentrovalo ve Špindlerově Mlýně, který byl výchozím bodem největšího počtu lyžařů na české straně pohoří. Zde došlo ke zformování prvního záchranného oddílu. K pomoci z horského města vyráželi v případě potřeby dobrovolní hasiči. První velká pátrací záchranná akce, na které se podíleli, se odehrála v roce 1900 v okolí Sněžných jam. Dopadla šťastně, ztracený se našel živý. Ne vždy však měli pohřešovaní lyžaři takové štěstí.

Dne dvacátého čtvrtého března roku 1913 se při tradičním závodě na padesát kilometrů, konaném ve vrcholových partiích hor, stala tragédie. Zhoršilo se počasí, spustila vánice a vedoucí závodník, domácí Bohumil Hanč, přišel o život. Smutná událost tvrdě zasáhla celou lyžařskou společnost a rozpoutala litou debatu o pomoci a

záchranně na horách. Mimo to si lidé dle Hančova příkladu začali uvědomovat, že ani s pomocí lyží, člověk nemůže úspěšně bojovat s rozmary počasí na horských hřebenech. Z pohledu historie záchrany se však během závodu odehrála další, mezní událost. Václav Vrbata, který do vánice přišel, aby Hanče povzbudil, se bez ohledu na své vlastní zdraví a bezpečí rozhodl předat kabát a beranici příteli. I on tehdy živlu podlehl. Právě z tohoto důvodu byl den dvacátého čtvrtého března zvolen dnem Horské služby, kde si její členové i širší veřejnost připomínají příkladnou pomoc, oběť a kamarádství Václava Vrbaty.

Vývoj turistiky, lyžařství i záchrany byl v Krkonoších po všech ohledech přerušen první světovou válkou. Po ukončení bojů se rozvoj krkonošské oblasti rozběhl s novou vervou. Návštěvníků stále přibývalo, zvětšovaly se ubytovací kapacity. Na poli zdravotního zabezpečení však ke větším změnám prozatím nedošlo. Se zvedajícím se počtem rekreatů se zvedal i počet zranění, ke kterým na horách docházelo. V zimním období pak tyto nehody neznáma kdy končily tragicky. Proto byl Svazem lyžařů republiky Československé v lednu roku 1930 vznesen požadavek zřízení organizované záchranné služby. Vyšlo najevo, že ve Špindlerově Mlýně již operuje oddíl dobrovolných hasičů, kteří jsou pravidelně školeni ve zdravotní a záchranných technikách místním doktorem Pickem. Na původní dobrovolnou hasičskou kolonu se navázaly další oddíly, složené z četníků a lektorů místních lyžařských škol. Na počátku zimní sezony roku 1934 byl ve Špindlerově Mlýně zřízen zvláštní záchranný sbor, který tyto oddíly sdružil. Proto rok 1934 můžeme jednoznačně označit za den zřízení organizované záchranné služby v Krkonoších. Na počátku roku 1935 již pod tento sbor spadalo šest akce schopných oddílů. I přes všechnu snahu byla zima z let 1934 až 1935 co se týče nehodovosti tragická. Během lavinového neštěstí a sněhové bouře zahynulo v jeden den osm osob.

V reakci na krajně nepříznivou statistiku byla dne dvanáctého května roku 1935 ve Špindlerově Mlýně na popud zemského úřadu založena jednotná organizace Horské záchranné služby. Předsedou výkonného výboru se stal doktor Vladimír Vaina a bylo ustanoveno pět ústředních stanic, rozmístěných po turistických centrech regionu. Překážky rozvíjející se organizace byly především materiálního a finančního charakteru. Přesto se dařilo provádět kroky vedoucí ke zvýšení bezpečnosti na horách. Vyzdvihnout

bych chtěl zavedení telefonního spojení mezi horskými boudami a údolními středisky, což zefektivnilo pátrání po pohřešovaných osobách a také vytvoření sítě předsunutých služeben k urychlení zásahu v nejpotřebnějších hřebenových lokalitách.

Rozvoj Horské záchranné služby byl přerušen druhou světovou válkou. Organizace však zanikla pouze, co se jména týče. Němci byla přejmenována a provozována pod názvem Bergdienst. Po válce se vše vrátilo do starých kolejí a Horská záchranná služba se za přispění již zkušených členů z Krkonoš rozšířila i do ostatních pohoří. O tuto činnost se ve velké míře zasadil Otokar Štětka. V roce 1950 vstoupila Horská záchranná služba, jakožto do té doby samostatná organizace pod záštitu Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. Organizace byla centralizována v rámci Čech. V roce 1954 došlo ke spojení české Horské záchranné služby a slovenské Tatranské horské služby. Organizace dostala zkrácený název Horská služba, novou ústřední komisi i nový znak. Organizaci se pod státním vedením dařilo, co se finanční stránky i materiální vybavenosti týče. Zavádělo se použití přenosných radiostanic, specializovaných vyprošťovacích prostředků a třeba i mezinárodně uznávaného značení lyžařských sjezdových i běžeckých tratí. Od počátku druhé poloviny dvacátého století pracovníci Horské služby pracovali na výzkumu lavin. V této oblasti exceloval především špindlerovský Valerian Spusta. Výzkum lavin se stal jeho celoživotním posláním. Výsledkem bylo zmapování lavinových drah a katastrů i principů, které přispívají utržení lavin. Výrazným způsobem se zasadil o možnost předvídání lavinového nebezpečí a tím zvýšení bezpečnosti pohybu v zimních Krkonoších. Ani intenzivní výzkum však nedokázal předejít veškerým neštěstím. Nejtragičtější lavinová nehoda v historii Krkonoš se stala v údolí Bílého Jaru, kde pod masou sněhu zahynulo celkem devatenáct osob. Z rozboru této tragédie vzešlo rozhodnutí o nutnosti informovat o nebezpečích hor širokou veřejnost a otázka preventivní bezpečnosti vzrostla na významu.

Horskou službu, tak jako vše ostatní v Československu, poznamenala socialistická prorusky orientovaná vláda, speciálně v období normalizace. Dlouholetí členové Horské služby byli kvůli politické nezpůsobilosti nuceni opustit organizaci. V tomto období byl krkonošským horskoslužebníků oporou především Otokar Štětka, který kvůli svým známostem ve vyšších kruzích společnosti dokázal vybruslit z nejedné

ošetmetné situace. I přes objektivní potíže Horská služba v průběhu historie vždy fungovala spolehlivě a hlavně zachraňovala životy. Horská služba byla totiž vždy tvořena lidmi, kteří milovali hory i svou práci. Myslím, že právě v tom tkví úspěšnost této organizace a jako její dobrovolný člen mohu s rukou na srdci říci, že je tomu tak dodnes.

Tato bakalářská práce, zaměřená na téma týkající se Krkonoš, historie záchrany v horách a Horské služby, se ve svém obsahu dotýká dějin turismu, regionálních dějin a historické geografie. Tato bakalářská práce je také první prací založenou na studiu pramenů, která se uceleně věnuje tématu historie záchrany v Krkonoších, posléze vzniku a formování Horské služby. Doufám, že přispěje k rozšíření poznatků a vědomostí o Horské službě jako společenskému fenoménu, jež si zaslouží pozornost odborné i laické veřejnosti.

Seznam pramenů a literatury:

Prameny:

- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Korespondence ministerstva vnitřního obchodu s vedením Horské služby*. Praha 3. květen 1949.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Zakládající listina Horské záchranné služby*. Vrchlabí 30. září 1945.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Žádost o pomoc ve věci obnovy Horské služby*. Špindlerův Mlýn, 26. září 1945.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Pracovní schůze obnovené Horské záchranné služby*. Vrchlabí 21. 12. 2015.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, HELLER. *Zpráva zemskému národnímu výboru*. Vrchlabí 11. 1. 1946.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, WIDIMSKÝ. *Korespondence ve věci cvičení Horské služby*. Praha 15. 2. 1946.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Zápis z druhé pracovní*
- *schůze obnovené Horské záchranné služby*. 4. 1. 1946.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Zpráva z druhé pracovní schůze obnovené Horské záchranné služby* zaslaná Jilemnickému a Trutnovskému okresnímu národnímu výboru. 4. 1. 1946.
- Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Korespondence zemského národního výboru okresnímu národnímu výboru ve Vrchlabí*. Praha: 7. 2. 1947.
- DUŠEK, Libor. Soukromý archiv, fotografie: *Portrét Otokara Štětky*, Krkonoše.
- DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Parte Otokara Štětky*. 23. 9. 1975.
- DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Janou Lehkou ze dne 4. března 2015*.
- DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Květou Strejčkovou ze dne 4. 3. 2015*.

- DUŠEK, Libor. Soukromý archiv. *Přepis rozhovoru s Otou Hanušem ze dne 30. 7. 2013*
- FIALA, Jan. *Historie lyžování v českých zemích*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova universita, Fakulta sportovních studií, Katedra kinantropologie. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/102340/fsps_b/Historie_lyzovani.txt
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, AMBROŽ, Jindřich. *Zpráva o stavu horského záchranného sboru v Krkonoších*. Jilemnice: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, BAUER. *Korespondence z Polubného vedení Horské služby*. Polubné: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Klub československých turistů*. Praha: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Riesengebirgeverein*. Vrchlabí: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Svaz horských podniků*. Praha: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Svaz lyžařů*. Praha: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí - Wintersportvereine*. Vrchlabí: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, *Korespondence Klubu československých turistů s vedením Horské služby*. Praha: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, LINGR, Josef. *Korespondence okresnímu úřadu ve Vrchlabí*. Martinova bouda: 11. 6. 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, novinový výstřížek: SCHWARZ, Jaroš. *Všem českým lyžařům*. Národní listy. 30. 3. 1913.

- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, novinový výstřížek: Tajemná tragédie. *Věstník Krkonošský, Hančovo číslo: Orgán krajů a menšin českého severovýchodu*. 12. 4. 1913, Roč. 12., č. 8.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, PICEK, Vilém. *Zpráva MUDr. Picka městskému úřadu ve Vrchlabí*. Špindlerův Mlýn: 1930.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, přepis: RATH, Emerich. *Pamětní kniha Labské boudy*. 25. 3. 1913.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, ŘÍHA. *Korespondence kanceláře presidenta republiky ohledně pracovní schůze z 29. 5. 1935*. Praha: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, SLAVÍK, K. *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 - Červený kříž*. Praha:1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, STEGMANN, Johan. *Korespondence Horské službě ve věci kasiček*. 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, VAINA, Vladimír. *Korespondence náčelníkovi špindlerovského Četnictva*. Vrchlabí: 1934.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, VAINA, Vladimír. *Korespondence Svazu lyžařů české republiky*. 27. 12. 1934.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, VAINA, Vladimír. *Korespondence Zemskému úřadu v Praze*. 21. 1. 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, VAINA, Vladimír. *Pozvání na pracovní schůzi na den 29. 5. roku 1935*. Vrchlabí: 1935.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, Velitel Četnictva. *Korespondence okresnímu hejtmanovi Vajnovi*. Špindlerův Mlýn: 1934.
- Horská služba ČR, o.p.s., archiv, sbírka: Vznik Horské služby, *Zápis z pracovní porady ze dne 29. 5. 1935*. Vrchlabí: 1935.
- KLEPŠ, Adolf. Soukromá sbírka, *Průkaz člena Horské služby*. Okresní úřad Vrchlabí: 1935.
- Krkonošské muzeum v Jilemnici: Lyžařská expozice, *Jednatelské zprávy 1894 - 1923 Českého krkonošského spolku Ski Jilemnice*, Vlastní návštěva 2. 7. 2015.

- Krkonošské muzeum v Jilemnici: Lyžařská expozice, *Výroční zpráva Svazu lyžařů v Království českém*. Praha: 1913, Vlastní návštěva 2. 7. 2015.
- SPUSTA, Valerian. Soukromý archiv, fotografie: *dobývání tyčí zimního značení cest*, Krkonoše.
- SPUSTA, Valerian. Soukromý archiv, fotografie: *Záchrana z Velké Kotelní jámy*, Krkonoše.
- Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský národní výbor Vrchlabí, NAD: 798, *Kronika města Vrchlabí 1946-1985*. Dostupné také z: http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-trutnov/?adresar=CZ_225105010_798_824&nadpis=Kronika+obce+Vrchlab%C3%AD+1946-1985&strana=1
- Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský úřad Pec pod Sněžkou, NAD: 611 DIX, Štefan. *Gedenkbuch der gemeinde Grossaupa 3*. Dostupné také z: http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-trutnov/?adresar=CZ_225105010_611_1&nadpis=CZ_225105010_611_1&strana=1
- Státní okresní archiv Trutnov, fond: Městský úřad Pec pod Sněžkou, NAD: 2130, DIX, Štefan. *Pamětní kniha obce Velká Úpa III – 1922 – 1939*. Dostupné také z: http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-trutnov/?adresar=CZ_225105010_2130_x1&nadpis=CZ_225105010_2130_x1&strana=1

Seznam respondentů:

- DUŠEK, Libor. *Vlastní rozhovor ze dne 14. 8. 2015*. Etnolog vrchlabského Krkonošského muzea.
- GROH, Stanislav. *Vlastní rozhovor z 10. 8. 2015*. Příbuzný Otokara Štětky a člen Horské služby.
- KLAPKA, Miroslav. *Vlastní rozhovor z: 22. 7. 2015*. Ředitel Krkonošského národního parku.
- SPUSTA, Valerian. *Vlastní rozhovor z: 15. 7. 2015*. Kolega Otokara Štětky u Horské služby od roku 1958 do roku 1975.

Literatura

Knižní zdroje:

- Autor neuveden. *Krkonoše*. Hradec Králové: Královéhradecký kraj, 2006.
- Autor neuveden. *Učebnice Horské služby ČR*. Vyd. Prosinec 2013. Jablonec: Horská služba ČR, 2013.
- BARTOŠ, Josef: *Úvod do metodiky a techniky historické práce*. Olomouc 1992.
- BARTOŠ, Josef: *Úvod do problematiky historického bádání a nauky o pramenech*. Olomouc 1999.
- BARTOŠ, Miloslav a LUŠTINEC, Jan. *Počátky lyžování v českých zemích: expozice Krkonošského muzea v Jilemnici*. Praha: Merkur, 1988.
- BÍCA, Miroslav a kol. *Učebnice Horské služby ČR*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Revue, 1996.
- BŮŽEK, Václav a kol. *Úvod do studia historie*. České Budějovice 1994.
- DAVID, Petr a kol. *110 let našeho lyžování*. Praha: Soukup & David, 2013.
- DVOŘÁK, Karel. *Krkonoše*. 1. vyd., Praha: Olympia, 1986.
- FEYFAR, Zdenko. *Krkonoše*. Vyd. 1. Praha: Orbis, 1976.
- FLOUSEK, Jiří. *Krkonoše: příroda - historie - život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2007.
- HOLUB, Ota. *Krkonoše 1938, vojensko politická situace v Krkonoších a jejich podhůří*. 1. vyd. Hradec Králové: Východočeské nakladatelství, 1966.
- HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.
- HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu IV: metody historikovy práce*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.
- HRÝŽA, Marek a Vladimír ČECH. *Na vrcholky hor*. Praha: Česká televize, 2009
- CHOVANEC, Felix. *Dějiny lyžování*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.
- JÍLEK, František. *Ze života našich otců*. Liberec: Krajské nakladatelství, 1960.
- JINDŘIŠKOVÁ, Nad'a a kolektiv. *Sto let Českého krkonošského spolku Ski v Jilemnici*. Jilemnice: Český krkonošský spolek Ski, 1994.

- KLEPŠ, Adolf. *Horská služba Krkonoše*. In: 80. Výročí založení Horské služby. Jilemnice: Gentiana, 2014.
- KLIMEŠ, Pavel. *Krajina Krkonoš v proměnách století*. Vyd. 1. Maršov: Veselý výlet, 2007.
- KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. Jilemnice: Gentiana, 2013
- KOLÁŘ, František. *Cesta k Horské službě*. In: 80. Výročí založení Horské služby. Jilemnice: Gentiana, 2014.
- KOLÁŘ, František. *Záchrana na horách*. In: 80. Výročí založení Horské služby. Jilemnice: Gentiana, 2014.
- KOŽÍK, František. *Synové hor*. 4. rozš. vyd. Hradec Králové: M & V, 2006.
- KULHÁNEK, Otto. *Zlatá kniha lyžování*. 1. vyd. Praha: Olympia 1989.
- LESSENTHIN, Bertold. *Das Riesengebirge im Winter*. Breslau: 1901.
- LOKVENC, Theodor. *Krkonošské hřebeny: jak člověk dobýval přírodu*. 1. vyd. Hradec Králové: Krajský dům osvěty, 1960.
- LOUDA, Jiří. *Špindlerův Mlýn*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2007.
- LUŠTINEC, Jan a P. LUŠTINEC, J. KŘENEK. *Historie místní dráhy, Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha: Růžolíčí chrochtík s.r.o., 2004.
- LUŠTINEC, Jan. *Závod na 50 km a tragédie Bohumila Hanče a Václava Vrbaty*. In: 100. Výročí tragédie Hanče a Vrbaty. Jilemnice: Gentiana, 2013.
- MAREK, Jaroslav. *O historismu a dějepisectví*. 1. vyd. Praha: Academica, 1992.
- POKORNÝ, Jiří. *Dějiny země Koruny české*. 1. vyd. Praha: Paseka, 1992.
- SEMOTANOVÁ, Eva. *Historická geografie českých zemí*. Praha: Historický ústav AV ČR, 1998.
- SPUSTA, Valerian a kol. *Laviny v Krkonoších*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2013.
- SUCHL, Jan. *Na shledanou v Krkonoších*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství revolučního odborového hnutí, 1984.
- SUCHL, Jan. *Vteřiny mezi životem a smrtí*. 3. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1987.

- ŠÍR, Josef. *Hory za války*. Vyd. 1. Vrchlabí: Krkonošské nakladatelství, 1945.
- VANĚK, Miroslav a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.

Periodika:

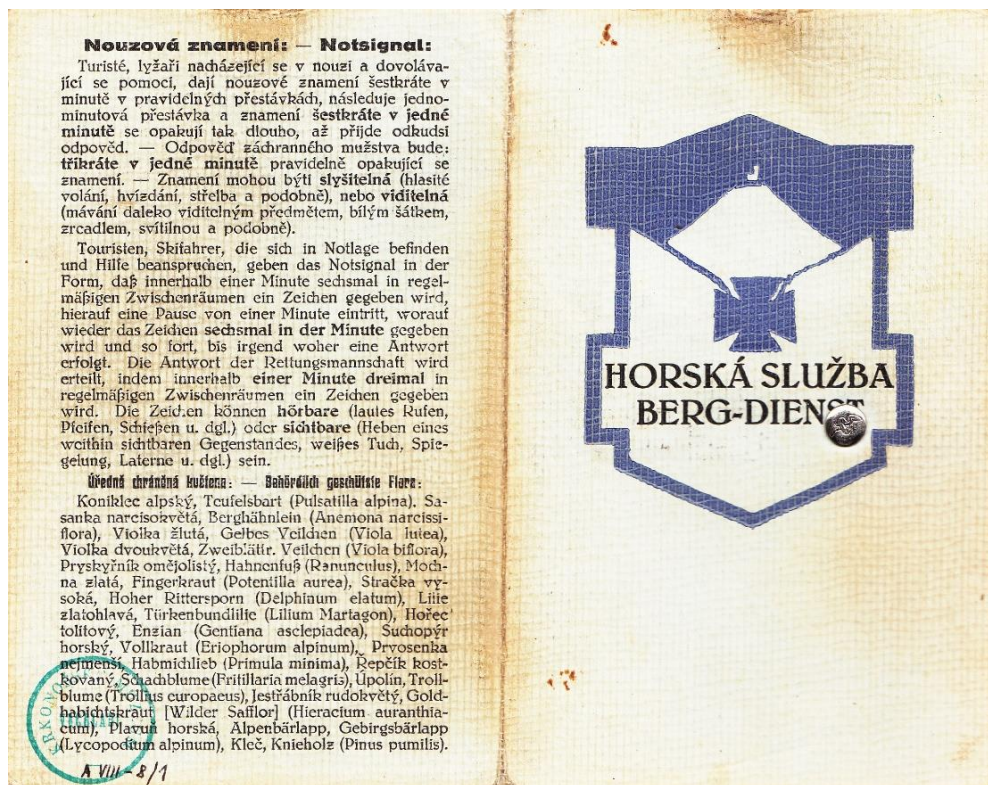
- Autor neuveden. Z krkonošských tragédií. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1.
- BARTOŠ, Martin. *Kapitoly z dějin turistiky a lyžování v Krkonoších do roku 1945*. In: Ročenka Státního okresního archivu v Trutnově. Trutnov: Státní okresní archiv Trutnov, 2001, roč. 3.
- DUŠEK, Libor. Malý velký muž Otokar Štětka. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2014, roč. 47., č. 9.
- DVOŘÁK, Jiří. Život s lavinami aneb osmapadesát špindlerovských let Valeriana Spusty. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2012, roč. 45. č. 3.
- FRYČ, J. Vývoj a vznik Horské služby na Krkonoších a počátky průvodcovské služby. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 1. s. 1 – 2.
- FRYČ, Jiří. Příklady táhnou. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1.
- GERNSTER, Miloš. Petrovka a zimní sporty. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1972, roč. 5., č. 4.
- HLAVÁČEK, Miroslav. Čtyřicet let krkonošské Horské služby. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1.
- JEDLIČKA, Martin. Hrdinná sága českého lyžování. In: *SKI magazín*, Praha: Debora, 2003, roč. 9., č. 1.
- JIRSA, Pavel. Historie mezinárodní soutěže Horských služeb v Krkonoších In: *Horská služba - doporučení a informace*. Mělník: Horská služba ČR, roč. 2010, č. 5.
- KOLÁŘ, František. Z historie záchrany na horách. In: *Horská služba - doporučení a informace*. Mělník: Horská služba ČR, roč. 2014, č. 8.
- KOVAŘÍK, Přemysl. Historie Horské služby v Krkonoších. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2007, roč. 40., č. 1.

- KOVAŘÍK, Přemysl. Horská služba a vítězný únor. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2009, roč. 52., č. 2.
- NOVÁK, T., V. K sedmdesátinám Horské služby. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 2004, roč. 37., č. 9.
- REITHARTOVÁ, Eva. Jan Buchar: K osmdesátému výročí zavedení lyží do Krkonoš. In: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1972, roč. 5., č. 4.
- SPUSTA, Valerián. Lavinová situace zimní sezony 1964 – 1965. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 1. s. 9 – 10.
- SUK, Aleš. *Závody lyžařského středověku*. In: SKI magazín, Praha: Debora, 2004, roč. 10, č. 2.
- ŠTĚTKA, Otokar. Hory jsou náš osud. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1.
- ŠTĚTKA, Otokar. Krkonoše a Horská služba. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 1. s. 1 – 2.
- ŠTĚTKA, Otokar. Památník obětem hor na Krkonoších. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1966, roč. 3. č. 4. s. 17 – 18.
- ŠTĚTKA, Otokar. Účinná spolupráce Horské služby s Krkonošským národním parkem. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1964, roč. 1. č. 2. s. 21 – 22.
- ŠTĚTKA, Otokar. Úspěšný boj s horskou přírodou. In: *Krkonošský národní park, Zprávy*. Vrchlabí: Krkonošský národní park 1965, roč. 2. č. 2. s. 13 – 14.
- VRBA, Miloš. Lavinové nebezpečí a dvacet let jeho předvídání v Krkonoších. in: *Krkonoše. Jizerské hory*. 1974, roč. 7., č. 1.
- SPUSTA, Valerian a Miloš Vrba. Lavinový katastr Krkonoš. In: *Opera Concortica*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 1975, roč. 1975 č. 12.

Obrazové přílohy

Seznam vyobrazení:

1. První forma průkazu člena Horské služby z roku 1935.
2. Korespondence mezi klubem československých turistů a okresním úřadem ve Vrchlabí.
3. Soupis záchranného a zdravotního materiálu dostupného v roce 1935 na Martinově boudě.
4. Dokument oznamující znovuzaložení Horské záchranné služby.
5. Dobývání tyčí zimního značení cest ze zmrzlé hromady na Luční hoře.
6. Záchrana z Velké Kotelní jámy pomocí horolezeckého vybavení.
7. Portrét Otokara Štětky na lyžích s batohem plným horolezeckého vybavení.

Obr. 1 První forma průkazu člena Horské služby z roku 1935. ¹⁸¹

¹⁸¹ KLEPŠ, Adolf. Soukromá sbírka, *Průkaz člena Horské služby*. Okresní úřad Vrchlabí: 1935.

KLUB ČESKOSLOVENSKÝCH TURISTŮ

V PRAZE II., MIKULANDSKÁ 7.

TELEFON 419-17, 436-35.

PRAHA, 17. května 1935.

č. j. **8931**

P.T.

O každé věci pište samostatně.
Odpovídajce, uveďte číslo tohoto přípisu.

Výkonný výbor pro
zachrannou službu
v Krkonoších.

O k r e s n í ú ř a d

ve V r c h l a b í .

Odpověď k přípisu č.

Ústřední výbor Klubu čs. turistů ve své schůzi dne 15. t. m.

přijal na vědomí zprávu o jednání stran záchranné služby v Krkonoších a vyslovil souhlas, aby do výkonného výboru pro záchrannou službu byl jmenován zástupcem Klubu p. tajemník Jindřich Ambrož. Jmenovaného zároveň o tom vyzoomíváme.

Připojujeme návrh na zřízení záchranné služby, resp. pro její organizaci. Podkladem tohoto návrhu je systém, který praktikujeme až dosud jednak ve Vys. Tatrách a který se osvědčil i v zahraničí.

V dokonalé úctě

za ústřední výbor Klubu československých turistů v Praze

Jednatel:

mistopředseda:

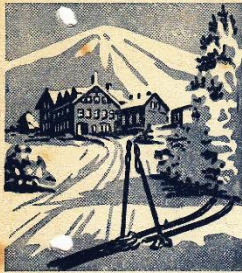
Přílohu zašleme dodatečně

Okresní úřad
ve Vrchlabí.
Dne 21. V. 1935
Č.j. 15777 příl.

7/297

Obr. 2 Korespondence mezi klubem československých turistů a okresním úřadem ve Vrchlabí. ¹⁸²

¹⁸² Archiv HS, *Delegování zástupce na schůzi 29. 5. 1935 do Vrchlabí* - Klub československých turistů. Praha: 1935

MARTINSBAUDE

IM RIESENGBIRGE // 1300 METER Ü. D. M.

Ganz neu eingerichtet // Unterkunfts-zentrum der Sportfreunde // Prachtige Aussicht // Zentralheizung

TELEFON NR. 21 b SPINDLERMÜHLE
JOS. LINGR, PÄCHTER

Den... 11/VI... 1935

P. P.

d. j. 16587/35

Okresní úřad

ve Vrchlabí!

Na Vaš přípis ze dne 31/V 35 sděluji věci potřebné ku záchr. pracím, které zde jsou:

- Horšké saně 2.
- Kosilka 1.
- Žluté deky 2.
- Provoz 4 cm. 4
- Petrolej lampár ^{do bouře} 1
- Kapesní svítky 4
- s bateriemi 4.
- Steigeisen 4.
- Lopaty s rýč 2
- motyky kumpáče 6

Pro případ dobré teplých obleků, rukavic, šálů a t. d.
V domácí lékárničce potřebné masti, čistý lih na rány
jodová tinktura, octan hliněný, vata, obvazy, materiál
na přípravu destiček.

V plné úctě
Jos. Lingr
nájemec

Obr. 3 Soupis záchranného a zdravotního materiálu dostupného v roce 1935 na Martinově boudě. ¹⁸³

¹⁸³ Archiv HS, LINGR, Josef. Korespondence okresnímu úřadu ve Vrchlabí. Martinova bouda: 11. 6. 1935.

Týká se: Horská záchranná služba s centrálou Špindlerův Mlýn.

Špindlerův Mlýn dne 30. září 1945.
Č.j. 105.

Go/br

Titl.

Okresní národní výbor,

V r c h l a b í .

Za spolupráce Místního národního výboru, Vojenské posádky, Sportovního klubu lyžařů a zdejšího českého obyvatelstva ustanovila se Horská záchranná služba a prosíme, byste toto laskavě vzali na vědomí.

S národním pozdravem

HORSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA
ŠPINDLEROV MLÝN

Jugoslav

Spal.

Okresní národní výbor v Vrchlabí	
Dobro	4. X. 1945
č. 15064	PHL

Zorra

na vědomí

*Zpět 6. X. 1945
Kotýz*

Obr. 4 Dokument oznamující znovuzaložení Horské záchranné služby.¹⁸⁴

¹⁸⁴ Archiv Krkonošského muzea Vrchlabí, sbírka: Horská služba, karton: 81, *Zakládající listina Horské záchranné služby*. Vrchlabí 30. září 1945.

Obr. 5 Dobývání tyčí zimního značení cest ze zmrzlé hromady na Luční hoře. ¹⁸⁵

¹⁸⁵ SPUSTA, Valerian. Soukromý archiv, fotografie: dobývání tyčí zimního značení cest, Krkonoše.

Obr. 6 Záchrana z Velké Kotelní jámy pomocí horolezeckého vybavení. ¹⁸⁶

¹⁸⁶ SPUSTA, Valerian. Soukromý archiv, fotografie: Záchrana z Velké Kotelní jámy, Krkonoše.

Obr. 7 Portrét Otokara Štětky na lyžích s batohem plným horolezeckého vybavení. ¹⁸⁷

¹⁸⁷ DUŠEK, Libor. Soukromý archiv, fotografie: Portrét Otokara Štětky, Krkonoše.